

**002
ΚΛΣ
ΣΤ2Α
977**

ΟΡΘΟΔΟΞΟΣ

ΧΡΙΣΤΙΑΝΙΚΗ ΚΑΤΗΧΗΣΙΣ

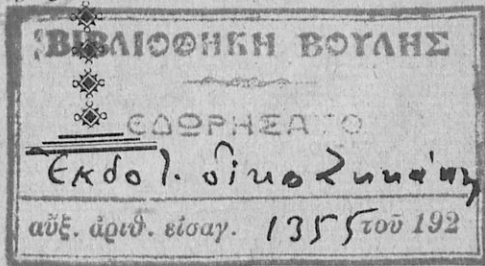
Δοκιμασία τῆς Ἱεραῆς Συνόδου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος

ΠΡΟΣ ΧΡΗΣΙΝ
ΤΩΝ ΔΗΜΟΤΙΚΩΝ ΚΑΙ ΑΣΤΙΚΩΝ ΣΧΟΛΕΙΩΝ ΑΜΦΟΤΕΡΩΝ ΤΩΝ ΦΥΛΩΝ

ΥΠΟ

ΝΙΚΟΛΑΟΥ ΜΕΤΑΞΑ

Ἀριστοβαδμίτου δημοδιδασκάλου καὶ διδάκτορος Νομικῆς

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ
ΕΚΔΟΤΙΚΟΣ ΟΙΚΟΣ ΖΗΚΑΚΗ
ΠΕΣΜΑΤΖΟΓΛΟΥ—ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟΥ
1923

Ἄριθ.

Πρωτ. 1560

Διεκπ. 1577

ἴναις τῆ 9 Ἰουνίου 1903

Ἡ Ἱερὰ Σύνοδος τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος.

Πρὸς τὸν κ. Νικόλαον Μεταξᾶν δημοδιδάσκαλον.

Γνωρίζεται Ὑμῖν ὅτι συμφώνως τῇ ἐκθέσει τοῦ Σπυρ. Π. Σούγκρα Ὑφηγητοῦ τῆς Θεολογίας, πρὸς ὃν παρεπέμφθη πρὸς μελέτην ἢ ὑφ' ἡμῶν συνταχθεῖσα καὶ τῇ Συνόδῳ ὑποβληθεῖσα «Ὁρθόδοξος Χριστιανικὴ Κατήχησις» οὐδὲν τὸ ἀπᾶν πρὸς τὴν διδασκαλίαν τῆς Ὁρθοδόξου Ἀνατολικῆς Ἐκκλησίας περιέχεται ἐν τῇ πονηματίῳ τούτῳ.

† Ὁ Ἀθηνῶν Θεόκλητος Πρόεδρος.

† Ὁ Ἀκαρνανίας καὶ Ναυπακτίας Παρθένιος.

† Ὁ Ἄρτης Γεννάδιος.

† Ὁ Ὑδρας Σπετσῶν Ἀρσένιος.

† Ὁ Παροναξίας Γρηγόριος.

Ὁ Γραμματεὺς

(Τ. Σ.) Ἀρχ. Μελ. Σακελλαρόπουλος

Ἄριθ.

Πρωτ. 9628

Διεκπ. 9336

Ἐν Ἀθήναις τῆ 9 Ἰουνίου 1904

Τὸ Ὑπουργεῖον τῶν ἐκκλησιαστικῶν καὶ τῆς Δημοσίας Ἐκπαιδεύσεως.

Πρὸς τὸν κ. Νικόλαον Μεταξᾶν.

Ἐχοντες ὑπ' ὄψει τὸν νόμον ΒΤΓ' τῆς 12ης Ἰουλίου 1895, τὸ σχετικὸν Β. Διάταγμα τῆς 28ης Ὀκτωβρίου ἰδίου ἔτους, τὰς προκηρῦξε. περὶ διαγωνισμοῦ διδασκτικῶν βιβλίων τῆς στοιχειώδους Ἐκπαιδεύσεως καὶ τὴν ἐλθεσιν τῆς οἰκείας ἐπιτροπείας, δηλοῦμεν ὑμῖν, ὅτι ἐγκρίνομεν τὴν ὑφ' ἡμῶν εἰς τὸν διαγωνισμόν ὑποβληθεῖσαν *Χριστιανικὴν Κατήχησιν*, ὅπως εἰσαχθῇ ἐπὶ πενταετίαν ἀπὸ τοῦ προσεχοῦς σχολικοῦ ἔτους ὡς διδασκτικὸν βιβλίον διὰ τοὺς μαθητὰς τῆς Δ'. (*) τάξεως τῶν δημοτικῶν σχολείων δημοσίων, δημοσυντηρητῶν καὶ ἰδιωτικῶν.

Καλεῖσθαι δ' ὅπως ἐκτελέσετε τὰ ὑπὸ τοῦ εἰρημένου Νόμου κλπ. ὑπαγορευόμενα καὶ τὰς ὑπὸ τῆς ἐπιτροπείας ἀναγραφόμενας παρατηρήσεις.

Ὁ Ὑπουργός

(Τ. Σ.) Σ. Ε. ΣΤΑΗΣ

Στεφ. Μ. Παρίσης

(*) Ἡδη διὰ τοῦ ἀπὸ 1913 ἐφαρμοζομένου ἐπισήμου ἀναλυτικοῦ προγράμματος τοῦ Ὑπουργ. τῆς Παιδείας κτλ. τὸ μάθημα τῆς Χριστιανικῆς Κατήχησεως διδάσκαται ἐν τῇ ε' καὶ τῇ ς' τάξει τῶν δημοτ. σχολείων.

ΟΡΘΟΔΟΞΟΣ ΧΡΙΣΤΙΑΝΙΚΗ ΚΑΤΗΧΗΣΙΣ

ΠΡΟΕΙΣΑΓΩΓΗ

§ 1. Τί εἶναι ὀρθόδοξος Χριστιανικὴ Κατήχησις ;

Ἐκείνη ὀρθόδοξος Χριστιανικὴ Κατήχησις εἶνε ἡ διδασκαλία ἐκείνη, ἡ ὁποία μᾶς διδάσκει μὲ συντομίαν τὰ ὀρθόδοξα, δηλαδή τὰ γνήσια καὶ ἀκριβῆ ἱερά δόγματα καὶ τὰς ἠθικὰς ἀληθείας τῆς χριστιανικῆς θρησκείας.

Τί εἶνε ἐν γένει θρησκεία ;

Θρησκεία καλεῖται ἡ κοινωνία καὶ ἡ σχέσις τοῦ ἀνθρώπου πρὸς τὸν Θεόν.

Τί εἶνε ἡ Χριστιανικὴ θρησκεία ;

Ἡ θρησκεία ἐκείνη, τὴν ὁποίαν ἀπεκάλυψεν ἦτοι ἐφάνερωσε καὶ ἔδωκεν εἰς τὸν ἄνθρωπον Ἀυτὸς ὁ Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστὸς καὶ ἡ ὁποία διὰ τοῦτο εἶνε ἡ μόνη ἀληθινὴ θρησκεία.

Τί εἶνε ἡ ὀρθόδοξος Χριστιανικὴ θρησκεία ;

Αὐτὴ αὕτη ἡ θρησκεία, τὴν ὁποίαν μᾶς ἀπεκάλυψεν ὁ Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστὸς καὶ μᾶς παρέδωκεν οἱ ἅγιοι Ἀπόστολοι Του καὶ διαφυλάττει καὶ διδάσκει καθαρὰν καὶ γνήσιαν ἢ πάνσεπτος ἡμῶν Μήτηρ, ἡ ὀρθόδοξος Ἀνατολικὴ Ἐκκλησία.

§ 2. Πόθεν παράγεται ἡ λέξις Κατήχησις ; Ἡ λέξις Κατήχησις παράγεται ἀπὸ τὸ ῥῆμα κατηγῶ καὶ σημαίνει διδάσκω προφορικῶς τὰς δογματικὰς καὶ ἠθικὰς ἀληθείας τῆς Χριστιανικῆς ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας. Εἰς τὴν ἀρχαίαν Ἐκκλησίαν ὅσοι ἀπὸ τοὺς εἰδωλολάτραις καὶ τοὺς Ἰουδαίους ἐπίστευον εἰς τὸν Χριστὸν, κατηγούνητο, δηλαδή ἐδιδάσκοντο τὴν Χριστιανικὴν πίστιν, καὶ αὐτοὶ μὲν ὠνομάζοντο κατηγούμενοι, οἱ ἅγιοι Πατέρες, οἱ ὅποιοι τοὺς ἐδίδασκον, ἐλέγοντο

§ 3. Αἱ δογματικαὶ καὶ ἠθικαὶ ἀλήθειαι τῆς Ὁρθοδόξου ἡμῶν Ἐκκλησίας ποῦ περιέχονται ;

Αἱ δογματικαὶ καὶ ἠθικαὶ ἀλήθειαι, τὰς ὁποίας ἀπεκάλυψε, δηλ. ἐφανερώσεν ὁ Θεὸς διὰ μέσου τῶν Πατριαρχῶν τῶν Προφητῶν, τῶν Ἀποστόλων καὶ κατ' ἐξοχὴν διὰ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ εἰς τὴν Ἁγίαν Αὐτοῦ Ἐκκλησίαν, περιέχονται ἔλαι εἰς τὰς Ἁγίας Γραφὰς καὶ εἰς τὴν Ἱερὰν Παράδοσιν τῆς Ἐκκλησίας.

§ 4. Τί εἶναι Ἁγία Γραφή ;

Ἁγία Γραφή εἶναι τὸ ἱερὸν ἐκεῖνο βιβλίον, τὸ ὅποσον ἐγράφη ἀπὸ τοὺς Θεοπνεύστους Προφήτας, Εὐαγγελιστὰς καὶ Ἀποστόλους, τοὺς ὁποίους ἐφώτισε τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιον. Ἡ Ἁγία Γραφή διαίρεται εἰς Παλαιὰν καὶ Καινὴν Διαθήκην. Καὶ ἡ μὲν Παλαιὰ Διαθήκη ἐγράφη ὑπὸ τοῦ Μωϋσέως καὶ τῶν Προφητῶν ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον εἰς τὴν Ἑβραϊκὴν γλῶσσαν· ἡ δὲ Καινὴ διαθήκη ἐγράφη ὑπὸ τῶν Εὐαγγελιστῶν καὶ Ἀποστόλων εἰς τὴν Ἑλληνικὴν γλῶσσαν.

§ 5. Τί εἶναι ἱερὰ Παράδοσις ;

Ἱερὰ Παράδοσις εἶναι αἱ θρησκευτικαὶ ἐκεῖναι ἀλήθειαι, αἱ ὁποῖαι δὲν ὑπάρχουσι μὲν εἰς τὴν Ἁγίαν Γραφήν, ὑπάρχουσιν ὅμως εἰς τὰ συγγράμματα τῶν ἁγίων Πατέρων τῆς ἐκκλησίας καὶ εἰς τὰ Πρακτικὰ τῶν Οἰκουμενικῶν Συνόδων. Τὴν Ἱερὰν Παράδοσιν παρέλαθεν ἡ Ἐκκλησία ἀπὸ τοὺς Ἁγίους Ἀποστόλους, μὲ αὐτὴν δὲ ἐξηγεῖ καὶ ἀναπτύσσει πολλὰς ἀληθείας τῆς Ἁγίας Γραφῆς. Πρέπει δὲ νὰ γνωρίζωμεν, ὅτι ἐκεῖνη ἡ Ἱερὰ Παράδοσις εἶναι ἀληθὴς καὶ ἀποστολική, ἡ ὁποία ἂν καὶ δὲν ὑπάρχη εἰς τὴν Γραφήν, δὲν ἐναντιόνηται ὅμως εἰς αὐτήν.

Κατηχηταί, τὰ σχολεῖα ὅπου ἐδιδάσκοντο, **Κατηχητικαὶ Σχολαὶ** καὶ τὸ μέρος τῆς Ἐκκλησίας ὅπου ἐβαπτίζοντο **Κατηχούμενα.**

Ὅτε ὁ Διάκονος ἔλεγε «ὄσοι κατηχούμενοι προέλαθε !» οἱ κατηχούμενοὶ ἐξήρχοντο ἀπὸ τὸν ἱερὸν Ναόν. Καὶ ὅτε ἔλεγε, «ὄσοι Πιστοί ! κλπ» ἤρχιζεν ἡ λειτουργία τῶν πιστῶν, δηλ. τῶν βαπτισμένων. Οἱ **Κατηχούμενοι** ἐβαπτίζοντο σηνήθως τὸ Μέγα Σάββατον, καί, ἐπειδὴ καθ' ὅλην τὴν ἐβδομάδα τοῦ Πάσχα ἐφόρουσαν **καινά,** δηλ. καινούρια λευκὰ ἐνδύματα, διὰ τοῦτο ἐλόκληρος ἡ ἐβδομάς αὕτη ὠνομάσθη **Διακαινήσιμος.**

§ 6. Αἱ δογματικαὶ ἀλήθειαι τῆς Ἐκκλησίας ποῦ περιέχονται μὲ συντομίαν ;

Αἱ δογματικαὶ ἀλήθειαι τῆς Ὀρθοδόξου ἡμῶν Ἐκκλησίας περιέχονται μὲ συντομίαν εἰς τὸ ἅγιον Σύμβολον τῆς Πίστεως, τὸ ὁποῖον συνέταξαν οἱ Πατέρες τῆς Α' Οἰκουμενικῆς Συνόδου (325 μ. Χ. ἐπὶ τοῦ Μεγάλου Κωνσταντίνου) ἐν Νικαίᾳ τῆς Βιθυνίας καὶ τῆς Β. (381 μ.Χ. ἐπὶ τοῦ Μεγάλου Θεοδοσίου) ἐν Κωνσταντινουπόλει. Καὶ ἡ μὲν Α' Οἰκουμενικὴ Σύνοδος, ἡ ὁποία κατεδίκασε τὸν αἰρετικὸν Ἄρειον, ὡς ἀρνούμενον τὴν θεότητα τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, συνέταξε τὸ Σύμβολον τῆς Πίστεως μέχρι τοῦ «Καὶ εἰς τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον», ἡ δὲ Β', ἡ ὁποία κατεδίκασε τὸν αἰρετικὸν Μακεδόνιον ὡς ἀρνούμενον τὴν θεότητα τοῦ Ἁγίου Πνεύματος συνέταξε τὸ ἐπίλοιπον.

§ 7. Ἀπάγγελον τὸ σύμβολον τῆς Πίστεως ;

Ἄρθρ. 1. Πιστεύω εἰς ἓνα Θεόν, Πατέρα, Παντοκράτορα, Ποιητὴν Οὐρανοῦ καὶ γῆς, ὁρατῶν τε πάντων καὶ ἀορατῶν.

Ἄρθρ. 2. Καὶ εἰς ἓνα Κύριον, Ἰησοῦν Χριστὸν τὸν Υἱὸν τοῦ Θεοῦ, τὸν Μονογενῆ, τὸν ἐκ τοῦ Πατρὸς γεννηθέντα πρὸ πάντων τῶν αἰώνων, φῶς ἐκ φωτός, Θεὸν ἀληθινὸν ἐκ Θεοῦ ἀληθινοῦ, γεννηθέντα οὐ ποιηθέντα, ὁμοούσιον τῷ Πατρὶ, δι' οὗ τὰ πάντα ἐγένετο.

Ἄρθρ. 3. Τὸν δι' ἡμᾶς τοὺς ἀνθρώπους καὶ διὰ τὴν ἡμετέραν σωτηρίαν κατελθόντα ἐκ τῶν οὐρανῶν, καὶ σαρκωθέντα ἐκ Πνεύματος ἁγίου καὶ Μαρίας τῆς Παρθένου καὶ ἐνανθρωπήσαντα.

Ἄρθρ. 4. Σταυρωθέντα τε ὑπὲρ ἡμῶν ἐπὶ Ποντίου Πιλάτου, καὶ παθόντα καὶ ταφέντα.

Ἄρθρ. 5. Καὶ ἀναστάντα τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ κατὰ τὰς Γραφάς.

Ἄρθρ. 6. Καὶ ἀνελθόντα εἰς τοὺς οὐρανοὺς, καὶ καθεζόμενον ἐκ δεξιῶν τοῦ Πατρὸς.

Ἄρθρ. 7. Καὶ πάλιν ἐρχόμενον μετὰ δόξης κρῖναι ζῶντας καὶ νεκρούς, οὗ τῆς βασιλείας οὐκ ἔσται τέλος.

Ἄρθρ. 8. Καὶ εἰς τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον, τὸ κύριον, τὸ ζωοποιόν, τὸ ἐκ τοῦ Πατρὸς ἐκπορευόμενον, τὸ σὺν Πατρὶ καὶ Υἱῷ συμπροσκυνούμενον καὶ συνδοξαζόμενον, τὸ λαλῆσαν διὰ τῶν Προφητῶν.

Ἄρθρ. 9. Εἰς μίαν, ἀγίαν, καθολικὴν καὶ ἀποστολικὴν Ἐκκλησίαν.

Ἄρθρ. 10. Ὁμολογῶ ἐν βάπτισμα εἰς ἄφεσιν ἁμαρτιῶν.

Ἄρθρ. 11. Προσδοκῶ ἀνάστασιν νεκρῶν.

Ἄρθρ. 12. Καὶ ζωὴν τοῦ μέλλοντος αἰῶνος Ἀμήν.

§ 8. Ποῦ περιέχονται αἱ ἠθικαὶ ἀλήθειαι τῆς Ὁρθοδόξου ἡμῶν Ἐκκλησίας;

Αἱ ἠθικαὶ ἀλήθειαι τῆς Ὁρθοδόξου ἡμῶν Ἐκκλησίας περιέχονται εἰς τὸν Δεκάλογον ἢ τὰς Δέκα θείας ἐντολάς, τὰς ὁποίας ὁ Θεὸς ἔδωκεν εἰς τὸν Προφήτην Μωϋσῆν ἐπὶ τοῦ ὄρους Σινᾶ ἐν μέσῳ βροντῶν καὶ ἀστραπῶν. Αἱ Δέκα Ἐντολαὶ εἶναι αἱ ἑξῆς:

A. Ἐγὼ εἰμι Κύριος ὁ Θεὸς σου· οὐκ ἔσονται σοι θεοὶ ἕτεροι πλὴν Ἐμοῦ.

B. Οὐ ποιήσεις σεαυτῷ εἰδωλον, οὐδὲ παντὸς ὁμοίωμα, ὅσα ἐν τῷ οὐρανῷ ἄνω, καὶ ὅσα ἐν τῇ γῆ κάτω, καὶ ὅσα ἐν ταῖς ὕδασι ὑποκάτω τῆς γῆς· οὐ προσκυνήσεις αὐτοῖς, οὐδὲ μὴ λατρεύσεις αὐτοῖς. Κύριον τὸν Θεόν σου προσκυνήσεις καὶ αὐτῷ μόνῳ λατρεύσεις.

Γ. Οὐ λήψῃ τὸ ὄνομα Κυρίου τοῦ Θεοῦ σου ἐπὶ ματαίῳ.

Δ. Μνήσθητι τὴν ἡμέραν τῶν σαββάτων τοῦ ἁγιάζειν αὐτήν. Ἐξ ἡμέρας ἕργα καὶ ποιήσεις πάντα τὰ ἔργα σου, τῇ δὲ ἡμέρᾳ τῇ ἑβδόμῃ Σάββατα Κυρίῳ τῷ Θεῷ σου.

Ε. Τίμα τὸν πατέρα σου καὶ τὴν μητέρα σου, ἵνα εὖ σοι γένηται καὶ ἵνα μακροχρόνιος γένη ἐπὶ τῆς γῆς.

ΣΤ. Οὐ φονεύσεις.

Ζ. Οὐ μοιχεύσεις.

Η. Οὐ κλέψεις.

Θ. Οὐ ψευδομαρτυρήσεις κατὰ τοῦ πλησίον σου μαρτυρίαν ψευδῆ.

Ι. Οὐκ ἐπιθυμήσεις ὅσα τοῦ πλησίον σου ἐστί.

ΣΗΜ. Αἱ μὲν τέσσαρες πρῶται ἐντολαὶ ἀναφέρονται εἰς τὰ καθήκοντα ἡμῶν, τὰ ὁποῖα ἔχομεν πρὸς τὸν Θεόν, αἱ δὲ ἑξ ἐπιλοιποὶ εἰς τὰ καθήκοντα, τὰ ὁποῖα ἔχομεν πρὸς τὸν πλησίον. Τὰς δέκα ἐντολάς πρέπει νὰ ἐννοῶμεν καὶ νὰ πραγματοποιῶμεν, ὅπως ἠρμήνευσε καὶ ἀνέπτυξε καὶ συνεπλήρωσεν αὐτάς ὁ Κύριος ἡμῶν

Ἰησοῦς Χριστὸς εἰς τὸ κατὰ Ματθαῖον Εὐαγγέλιον (Κεφ. Ε. 17—48.

§ 9. Εἰς πόσα μέρη διαιρεῖται ἡ κατήχησις ;

Εἰς δύο μέρη. Καὶ εἰς μὲν τὸ πρῶτον μέρος ἐρμηνεύεται καὶ ἀναπτύσσεται τὸ Ἱερὸν Σύμβολον τῆς Πίστεως καὶ ἐκτίθενται αἱ δογματικαὶ ἀλήθειαι τῆς Ὁρθοδόξου ἡμῶν Ἐκκλησίας. Εἰς δὲ τὸ δεύτερον ἀναπτύσσονται καὶ ἐρμηνεύονται αἱ Δέκα Ἐντολαὶ τοῦ Θεοῦ καὶ ἐκτίθενται τὰ καθήκοντα ἡμῶν καὶ αἱ ὑποχρεώσεις, τὰς ὁποίας ἔχομεν πρὸς τὸν Θεὸν καὶ πρὸς τὸν πλησίον.

~~~~~

ΜΕΡΟΣ Α΄.

ΤΑ ΙΕΡΑ ΔΟΓΜΑΤΑ ΤΗΣ ΟΡΘΟΔΟΞΟΥ ΧΡΙΣΤΙΑΝΙΚΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ

Περὶ τοῦ Θεοῦ.

§ 10. Εἰπέ τὸ πρῶτον ἄρθρον τοῦ Συμβόλου τῆς Πίστεως ;

Ἄρθρ. 1. «Πιστεύω εἰς ἓνα Θεόν, Πατέρα, Παντοκράτορα, Ποιητὴν οὐρανοῦ καὶ γῆς, ὁρατῶν τε πάντων καὶ ἀοράτων».

Τί ὁμολογοῦμεν διὰ τοῦ πρώτου ἁρθρου τοῦ συμβόλου τῆς πίστεως ;

Διὰ τοῦ ἁρθρου τούτου ὁμολογοῦμεν ὅτι πιστεύομεν εἰς ἓνα Θεὸν παντοδύναμον, ὁ ὅποιος ἔκαμε τὸν οὐρανὸν καὶ τὴν γῆν καὶ ὅλα τὰ ὁρατά, δηλαδὴ ὅσα βλέπομεν, καὶ ὅλα τὰ ἀόρατα δηλαδὴ ὅσα δὲν βλέπομεν· ὅποια εἶναι οἱ ἄγγελοι, ἡ ψυχὴ τοῦ ἀνθρώπου κλπ.

§ 11. Πῶς ἀποδεικνύεται ἡ ὑπαρξις τοῦ Θεοῦ ;

Πρῶτον ἀπὸ τὴν ὑπαρξιν τοῦ κόσμου. Ἄφου, ἐν ὥρολόγιον δὲν εἴμπορεῖ νὰ κατασκευασθῇ μόνον του, ἀλλὰ πρέπει νὰ γεινῆ ἀπὸ τὸν ὥρολογοποιόν. Ἄφου ἐν φόρεμα δὲν εἴμπορεῖ νὰ κατασκευασθῇ μόνον του ἀλλὰ πρέπει νὰ γεινῆ ἀπὸ τὸν βράπτην ἢ τὴν βράπτριαν· ἀφου ἐν πυρεῖον, μία γραφίς (πένα) καὶ τόσα ἄλλα ἐλάχιστα πράγματα γίνονται, μόνον διότι ὑπάρχουσι οἱ τεχνῖται των, πῶς εἶναι δυνατὸν νὰ ὑπάρχη μόνος του ὁ κόσμος ὁλόκληρος, μὲ τὴν γῆν, τὸν

ἥλιον, τὴν σελήνην καὶ τόσα γιγαντιαῖα καὶ ἀναρίθμητα ἄστρα ; Ὁ κόσμος λοιπὸν ὑπάρχει μόνον διότι τὸν ἔκαμεν ὁ Θεός.

Ἡ ὑπαρξίς τοῦ Θεοῦ ἀποδεικνύεται καὶ ἀπὸ τὴν τάξιν, ἣ ὅποια ἐπικρατεῖ εἰς τὸν κόσμον. Ἐν δωμάτιον, ἔν γραφεῖον ἔν τάξει, μία αἰθουσα εὐπρεπισμένη ἀποδεικνύει ὅτι ἀνθρώπινος νοῦς καὶ ἀνθρωπίνῃ χειρὶ ἐπεμελήθησαν νὰ φέρωσι τάξιν καὶ εὐπρέπειαν. Πῶς εἶνε λοιπὸν δυνατὸν ἡ τόση τάξις, ἣ ὅποια βασιλεύει εἰς τὸν κόσμον καὶ διατηρεῖ εἰς τόσην ἁρμονίαν τὰ πάντα, πῶς εἶνε δυνατὸν νὰ ὑπάρχη μόνῃ της καὶ νὰ ἐδημιουργήθη ἀπὸ τὴν τύχην τὴν τυφλήν ; Ἡ τάξις τοῦ σύμπαντος καὶ ἡ τάξις, ἣ ὅποια ὑπάρχει εἰς τὸν σχηματισμὸν ἑνὸς μικροῦ ἀνθους, ἀποδεικνύουν ὅτι τὴν τάξιν αὐτὴν τὴν παγκόσμιον ἔθεσεν ὁ δημιουργὸς τοῦ σύμπαντος, ὁ Θεός.

Τὴν ὑπαρξίν τοῦ Θεοῦ ἀποδεικνύει καὶ ἡ συνήδεισίς μας. Διατί, ἔταν κάμωμεν καλόν, χαίρομεν, ἔστω καὶ ἂν δὲν μᾶς εἶδε κανεὶς ἀνθρωπος ; Διατί πάλιν ἔταν κάμωμεν τὸ κακόν, τρέμομεν, ἔστω καὶ ἂν δὲν μᾶς παρετήρησε κανεὶς ἀνθρώπινος ὀφθαλμός ; Διότι ἡ συνειδησίς μας εἶνε καλῶς πληροφορημένη ὅτι ὑπάρχει Θεός, ὁ ὁποῖος βραβεύει τὸ καλόν καὶ τιμωρεῖ τὸ κακόν.

Τὴν ὑπαρξίν τοῦ Θεοῦ μᾶς τὴν ἐβεβαίωσεν αὐτὸς ὁ Υἱὸς καὶ Λόγος τοῦ Θεοῦ, ὁ Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστός, ὁ ὁποῖος ἦλθε με μορφὴν ἀνθρώπου εἰς τὴν γῆν καὶ συνανεστράφη με τοὺς ἀνθρώπους.

§ 12. Πόθεν ἐξάγονται αἱ ιδιότητες τοῦ Θεοῦ, καὶ ποῖαι αἱ ιδιότητες αὐται ;

Ὁ Σωτὴρ ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστὸς ἔν τῇ λαμπρᾷ Αὐτοῦ διδασκαλίᾳ πρὸς τὴν Σαμαρειτιδα (Ἰωάν. Δ') εἶπεν, ὅτι « Πνεῦμα ὁ Θεός ». Ἐπειδὴ λοιπὸν ὁ Θεός εἶναι πνεῦμα, πνεῦμα δὲ ἄπειρον καὶ κέντρον καὶ πηγὴ πάσης τελειότητος, ἐκ τῆς φύσεως ταύτης καὶ οὐσίας Αὐτοῦ ἐξάγονται αἱ ἐξῆς ιδιότητες Αὐτοῦ, ἧτοι ὅτι ὁ Θεός εἶναι :

α') Πανάγαθος, δηλ. μόνον ἀγαθὸς καὶ πηγὴ ἀγαθότητος καὶ εὐεργεσίας ἐπομένως δὲ καὶ μακρόθυμος καὶ πολυέλεος.

β') Δίκαιος, δηλαδὴ ἀποδίδει εἰς ἕκαστον « κατὰ τὰ ἔργα αὐτοῦ » ἀμερολήπτως καὶ ἀπροσωπολήπτως.

γ') Παντοδύναμος, δηλ. δύναται τὰ πάντα ἔν μόνον δὲν δύναται, τὸ κακόν.

δ') Ἅγιος εἰς τὴν κυρίαν σημασίαν τῆς λέξεως, δηλ. ἄγνος καὶ καθαρὸς ἀπὸ πᾶσαν ἁμαρτίαν.

ε') Ἀπεριόριστος, δηλ. τίποτε δὲν δύναται νὰ τὸν περιορίσῃ· εἶναι ἐν τῷ κόσμῳ, ὑπεράνω τοῦ κόσμου καὶ ἐκτὸς τοῦ κόσμου ἀχώρητος καὶ ἀπεριόριστος.

στ') Αἰώνιος καὶ ἀμετάβλητος, δηλ. δὲν ὑπῆρξε χρόνος κατὰ τὸν ὅποιον δὲν ἦτο, καὶ δὲν θὰ ὑπάρξῃ καιρὸς, κατὰ τὸν ὅποιον δὲν θὰ εἶναι. Πάντοτε ἦτο καὶ θὰ εἶναι τοιοῦτος, ὅποιος ἦτο πάντοτε, χωρὶς διόλου νὰ μεταβάλληται.

ζ') Παντογνώστης, δηλ. γνωρίζει ὅλα καὶ τὰ διανοήματα καὶ τὰς σκέψεις ἡμῶν καὶ τὰ παρελθόντα καὶ τὰ μέλλοντα ἔχει ὅλα παρόντα.

η') Πάνσοφος, ἦτοι ἔκαμεν ὅλα μὲ θαυμαστήν σοφίαν καὶ μὲ λαμπρὰν ἁρμονίαν καί.

θ') Πανταχοῦ παρών, δηλ. δὲν εἶναι μέρος, ὅπου δὲν εἶναι (1).

§ 13. Ὁ εἷς καὶ μόνος Θεὸς πῶς παριστάνεται εἰς τὰς ἁγίας Γραφὰς καὶ εἰς τὸ Σύμβολον τῆς Πίστεως ;

Ὁ εἷς καὶ μόνος Θεὸς παριστάνεται εἰς τὰς ἁγίας Γραφὰς ὡς Θεὸς Τρισυπόστατος, ὡς Πατὴρ, Υἱὸς, καὶ ἅγιον Πνεῦμα.

Τὴν ὑψίστην ταύτην δογματικὴν ἀλήθειαν δὲν δυνάμεθα ὡς περιωρισμένοι τὸν νοῦν νὰ ἐννοήσωμεν εἰς τὸν κόσμον τοῦτον, ἀλλ' ὑποτάσσομεν τὸ ἀσθενὲς περιωρισμένον λογικὸν ἡμῶν εἰς τὸν ἀψευδέστατον λόγον τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ὁ ὅποιος εἶπε πρὸς τοὺς Ἀποστόλους, μετὰ τὴν Ἀνάστασιν. «Πορευθέντες μαθητεύσατε πάντα τὰ ἔθνη, βαπτίζοντες αὐτοὺς εἰς τὸ ὄνομα τοῦ Πατρὸς, καὶ τοῦ Υἱοῦ καὶ τοῦ ἁγίου Πνεύματος» (Ματ. ΚΗ'). Ὁ Πατὴρ, ὁ Υἱὸς καὶ τὸ ἅγιον Πνεῦμα κατὰ τὴν διδασκαλίαν τῆς Ἁγίας Γραφῆς, εἶναι εἷς καὶ μόνος ἀληθινὸς Θεός, ποιητὴς πάντων τῶν ὀρατῶν καὶ τῶν ἀοράτων.

(1). Τὴν ἀπανταχοῦ παρουσίαν τοῦ Θεοῦ ὁ ἅγιος Ἰωάννης ὁ Δαμασκηνὸς ἐκφράζει διὰ τοῦ ἑξῆς ὑψηλοῦ ὕμνου: «Σέ, Κύριε, τὸν ὄντα ἐν πάσῃ τῇ κτίσει ἁμαρτωλοὶ ποῦ φύγωμεν: ἐν τῷ οὐρανῷ: Αὐτὸς κατοικεῖς, ἐν τῷ Ἄδῃ: ἐπάτησας θάνατον» εἰς τὰ βῆθη τῆς θαλάσσης: Ἐκεῖ ἡ χεὶρ Σου, Δέσποτα»

§ 14. Πώς και εις πόσον διάστημα χρόνου ἐδημιούργησεν ὁ Θεὸς τὸν κόσμον ;

Ὁ Θεὸς ἐδημιούργησε τὸν κόσμον μὲ μόνον τὸν λόγον Του εἰς ἕξ ἡμέρας καθὼς διηγεῖται ἡ Γένεσις.

Τὴν πρώτην ἡμέραν ἐποίησε τὸ φῶς.

Τὴν δευτέραν ἡμέραν τὸ ἄπειρον διάστημα, τὸ ὁποῖον ὑπάρχει ὑπεράνω ἡμῶν καὶ τὸ ὁποῖον δὲν εἶναι στερέωμα, διότι δὲν εἶναι στερεόν.

Τὴν τρίτην, ἐχώρισε τὰ ὕδατα ἀπὸ τὴν ξηρὰν καὶ οὕτως ἔγιναν οἱ ὠκεανοί, αἱ θάλασσαι κλπ. ἡ δὲ γῆ ἀνεβλάστησε τὰ φυτά.

Τὴν τετάρτην εἶπε καὶ ἔγιναν διὰ τὴν γῆν ὁ ἥλιος, ἡ σελήνη καὶ τὰ ἄστρα.

Τὴν πέμπτην ἐποίησε τοὺς ἰχθῦς τῆς θαλάσσης καὶ τὰ πετεινὰ τοῦ οὐρανοῦ.

Τὴν ἕκτην τέλος ἔκαμε ὅλα τὰ ζῷα καὶ τελευταῖον ἔπλασε τὸ μόνον λογικὸν ζῷον, τὸν ἄνθρωπον.

§ 15. Τί εἶνε θεία Πρόνοια ;

Θεία Πρόνοια εἶνε ἡ ἐνέργεια τοῦ Θεοῦ πρὸς διατήρησιν τοῦ κόσμου. Φροντίζει ὁ Θεὸς διὰ τὴν κτίσιν τὴν ἄψυχον, τὴν ὁποῖαν διατηρεῖ εἰς τάξιν καὶ ἁρμονίαν, φροντίζει διὰ τὰ ζῷα, τοὺς ἰχθῦς, τὰ πτηνά, τοὺς μύρμηκας καὶ τὰ μικρότατα εἶδη τῶν ζωικῶν ὀργανισμῶν, τὰ ὁποῖα ὅλα χωρὶς τὴν πρόνοιάν Του θὰ ἦσαν ἀμέσως κατεστραμμένα. Φροντίζει καὶ διὰ τὸν ἄνθρωπον, τόσο διὰ τὴν ζωὴν τοῦ σώματός του, ὅσον καὶ διὰ τὴν σωτηρίαν καὶ τὴν πνευματικὴν ἀνύψωσιν τῆς ψυχῆς του καὶ τὴν νίκην του ἐναντίον τῶν πειρασμῶν καὶ τῶν θλίψεων τῆς παρούσης ζωῆς.

Φροντίζει διὰ τοὺς καλοὺς πῶς νὰ γείνωσι καλύτεροι καὶ διὰ τοὺς κακοὺς πῶς νὰ γείνωσι καλοί· φροντίζει δι' ὅλην τὴν ἀνθρωπότητα ὁμοῦ καὶ διὰ πᾶν ἔθνος καὶ πάντα ἄνθρωπον χωριστά· φροντίζει διὰ τοὺς αὐλοὺς καὶ τοὺς ἀγγελικοὺς κόσμους, αἱ ὁποῖοι ἀπὸ τὸν Θεὸν ἔχουσι τὴν εὐτυχίαν καὶ τὴν ζωὴν των· φροντίζει ὁ Θεὸς καὶ διευθύνει τὰ τοῦ κόσμου τούτου, τοιοῦτοτρόπως, ὥστε, ὅταν ἔλθῃ ὁ καιρὸς ὁ διωρισμένος ἀπὸ τὸν ἴδιον, νὰ γείνη ἡ Μεγάλῃ Κρίσις καὶ

μισθαποδοσία και να υπάγουν οι μὲν καλοὶ εἰς ζωὴν αἰώνιον, οἱ δὲ κακοὶ εἰς κόλασιν αἰώνιον.

§ 16. Πῶς ἐπλάσθη ὁ ἄνθρωπος ;

Ὁ ἄνθρωπος ἐπλάσθη ἀπὸ τὸν Θεὸν σύνθετος· δηλαδὴ ἐκ σώματος χοϊκοῦ καὶ ψυχῆς πνευματικῆς, ἀύλου. Ἐπλάσθη δὲ ἄρρεν καὶ θήλυ, ἀνὴρ καὶ γυνή. Καὶ ὁ μὲν πρῶτος ἀνὴρ ὠνομάσθη Ἀδάμ, χοϊκός, ἡ δὲ πρώτη γυνὴ Εὐα, δηλαδὴ Ζωή, ἐπειδὴ αὕτη εἶναι γυνή, διὰ τῆς ὁποίας ἔλαβε τὴν ὑπαρξιν καὶ τὴν ζωὴν τὸ ἀνθρώπινον γένος. Ἐπλάσε δὲ ὁ Θεὸς τὸν ἄνθρωπον κατ' εἰκόνα καὶ ὁμοίωσιν ἰδικήν Του.

§. 17. Τὶ εἶναι Προπατορικὸν ἁμάρτημα ;

Προπατορικὸν ἁμάρτημα εἶνε τὸ φοβερώτατον ἁμάρτημα, τὸ ὁποῖον ἔπραξαν οἱ προπάτορες ἡμῶν, ὁ Ἀδάμ καὶ ἡ Εὐα, παρακούσαντες τὴν ἐντολὴν τοῦ Θεοῦ. Ἐπλάσθησαν ἐλεύθεροι καὶ ἀθῶοι, καὶ ἐπειδὴ ἦσαν ἀθῶοι, καὶ δὲν ἐγνώριζον τὸ κακόν, ἦσαν εὐτυχεῖς καὶ ἄξιοι νὰ ζῶσιν εἰς τὸν Παράδεισον. Ἄν ὑπήκουον εἰς τὸν Θεόν, θὰ ἦσαν πάντοτε εὐτυχεῖς. Ἄλλ' αὐτοὶ μετεχειρίσθησαν κακῶς τὴν ἐλευθερίαν των.

Ὁ Θεὸς παρέδωκεν ὅλα εἰς τὴν ἐξουσίαν των. Τοῖς παρήγγειλε μόνον νὰ μὴ φάγωσιν ἀπὸ τὸ ξύλον τοῦ γινώσκειν καλὸν καὶ πονηρόν, δηλ. ἀπὸ τὸ ξύλον, ἀπὸ τὸ ὁποῖον πρώτην φορὰν ἐγνώρισαν τὸ καλόν, τουτέστι τὴν εὐτυχίαν, τὴν ὁποίαν εἶχον καὶ τὴν ἔχασαν, καὶ τὸ πονηρόν, δηλ. τὴν δυστυχίαν εἰς τὴν ὁποίαν ὑπέπεσαν, ἐπειδὴ δὲν ὑπήκουσαν εἰς τὸν Θεόν.

Ἐδιώχθησαν λοιπὸν ἀπὸ τὸν Παράδεισον, ἔχασαν, τὴν γαλήνην τῆς συνειδήσεως καὶ πᾶσαν εὐτυχίαν, καὶ κατεδικάσθησαν εἰς τὸν αἰώνιον θάνατον, τὸν σωματικὸν καὶ τὸν πνευματικόν. Ἐπολλαπλασιάσθησαν ἔπειτα οἱ ἄνθρωποι εἰς τὴν γῆν, ἐλησμόνησαν τὸν ἀληθινὸν Θεόν, ἐλάτρευσαν διάφορα κτίσματα, καθὼς καὶ ἔργα τῶν χειρῶν των καὶ διεφθάρησαν ἐντελῶς.

§. 18. Ἀφῆκεν ὁ Πανάγαθος Θεὸς τὸν ἄνθρωπον ὄλωσ διόλου νὰ καταστραφῇ ;

Ὁ Θεὸς εἶναι πανάγαθος Πατήρ. Παιδεύει, τιμῶρει, ἀλλὰ

εὐσπλαγχνίζεται διότι «δὲν θέλει τὸν θάνατον τοῦ ἁμαρτωλοῦ, ἀλλὰ θέλει τὴν σωτηρίαν αὐτοῦ». Τὴν εὐσπλαχνίαν Του ταύτην ἔδειξεν ὁ Θεὸς μετὰ τὴν καταταδίκην τοῦ ἀνθρώπου, ὅτε καταρῶμενος τὸν Σατανᾶν, ὁ ὁποῖος ἠπάτησε τοὺς Πρωτοπλάστους ὑπὸ τὴν μορφὴν τοῦ ὄφως, εἶπε πρὸς αὐτόν, «ἔχθραν θὰ θέσω μεταξὺ σου καὶ τοῦ σπέρματος τῆς γυναικός. Τὸ σπέρμα τῆς γυναικός θὰ συντρίψῃ τὴν κεφαλὴν σου !

Τὸ εὐλογημένον τοῦτο σπέρμα τῆς γυναικός εἶναι ὁ ἐκ Παρθένου γεννηθεὶς Υἱὸς καὶ λόγος τοῦ Θεοῦ, ὁ Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστός, ὁ Σωτὴρ καὶ ἐλευθερωτὴς τοῦ κόσμου, ὁ ὁποῖος διὰ τῆς μεγάλης θυσίας Του ἐπὶ τοῦ Σταυροῦ συνέτριψεν ἐντελῶς τὸν Σατανᾶν καὶ τὴν δύναμιν τῆς ἁμαρτίας, μᾶς ἐφιλίωσε πάλιν μετὰ τὸν Θεόν, καὶ μᾶς ἔκαμεν υἱοὺς καὶ κληρονόμους τῆς βασιλείας Του, ὅπως ἀκριβέστερον θέλομεν ἴδῃ εἰς τὰ ἀκόλουθα ἄρθρα τοῦ Συμβόλου τῆς Πίστεως.

§ 19. Τι λέγει τὸ Σύμβολον τῆς Πίστεως περὶ τοῦ Σωτήρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ ;

«Καὶ εἰς ἓνα Κύριον Ἰησοῦν Χριστόν, τὸν Υἱὸν τοῦ Θεοῦ, τὸν Μονογενῆ, τὸν ἐκ τοῦ Πατρὸς γεννηθέντα πρὸ πάντων τῶν αἰώνων, φῶς ἐκ φωτός, Θεὸν ἀληθινὸν ἐκ Θεοῦ ἀληθινοῦ, γεννηθέντα οὐ ποιηθέντα ὁμοούσιον τῷ Πατρὶ, δι' οὗ τὰ πάντα ἐγένετο.

Τὸν δι' ἡμᾶς τοὺς ἀνθρώπους καὶ διὰ τὴν ἡμετέραν Σωτηρίαν κατελθόντα ἐκ τῶν οὐρανῶν καὶ σαρκωθέντα ἐκ Πνεύματος ἁγίου καὶ Μαρίας τῆς Παρθένου καὶ ἐνανθρωπήσαντα.

Σταυρωθέντα τε ὑπὲρ ἡμῶν ἐπὶ Ποντίου Πιλάτου καὶ παθόντα καὶ ταφέντα.

Καὶ ἀναστάντα τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ, κατὰ τὰς Γραφάς, καὶ ἀνελθόντα εἰς τοὺς οὐρανοὺς καὶ καθεζόμενον ἐκ δεξιῶν τοῦ Πατρὸς.

Καὶ πάλιν ἐρχόμενον μετὰ δόξης κρῖναι ζῶντας καὶ νεκροὺς οὗ τῆς βασιλείας οὐκ ἔσται τέλος...»

§ 20. Τι ἐννοεῖς μετὰ ταῦτα τὰ ὁποῖα λέγει τὸ Σύμβολον τῆς Πίστεως περὶ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ ;

Ἐννοῶ μετὰ ταῦτα, ὅτι, ὅπως πιστεύω εἰς ἓνα Θεόν, οὕτω πιστεύω καὶ εἰς ἓνα Κύριον Ἰησοῦν Χριστόν, τὸν Σωτήρᾶ μου, ὁ ὁποῖος ἐνῶ

ἦτο ὁ προαιώνιος Λόγος τοῦ Θεοῦ, διὰ τοῦ ὁποῦ ἐδημιουργήθησαν τὰ πάντα, ὁμοούσιος καὶ συνάναρχος μὲ τὸν Πατέρα καὶ μὲ τὸ ἅγιον Πνεῦμα, ἵνα ἐκπληρώσῃ τὴν προαιωνίαν βουλήν τοῦ Οὐρανοῦ Πατρὸς, καὶ σῶσῃ τοὺς ἀνθρώπους, ἔγεινεν ἄνθρωπος καὶ ἐταπείνωσεν ἑαυτὸν ἐπὶ τοσοῦτον, ὥστε νὰ ὑπομείνῃ καὶ σταυρικὸν θάνατον (1).

§ 21. Κατὰ πόσους τρόπους ὁ κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστὸς ἐγένετο σωτὴρ τοῦ κόσμου ;

Κατὰ τρεῖς τρόπους ὁ Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστὸς ἔσωσε τὸν κόσμον.

α') διότι ἐδίδαξε τὴν ὑψίστην καὶ τελειοτάτην Θρησκείαν ὁποία εἶνε ἡ μόνη ἀληθινὴ Θρησκεία, καὶ συγχρόνως τὴν ὑπερ-θαύμαστον ἠθικὴν τελειότητα.

β') διότι ὅσα ἐδίδαξε, Αὐτὸς πρῶτος ἐφήρμοσε καὶ ἐπραγματοποίησε καθ' ὅλην τὴν ἀγίαν Αὐτοῦ ζωὴν ἐν τῷ κόσμῳ, καὶ ἐπεκύρωσε μὲ τὸ ἅγιον Αὐτοῦ παράδειγμα· καὶ

γ') διότι διὰ τοῦ σταυρικοῦ Αὐτοῦ θανάτου ἐξιλέωσεν ὑπὲρ ὅλων τῶν ἀνθρώπων τὴν θεῖαν Δικαιοσύνην καὶ ἔγεινεν ἡ μόνη θύρα, διὰ τῆς ὁποίας εἰσερχόμεθα πρὸς τὸν Πατέρα καὶ γινόμεθα πάλιν τέκνα Αὐτοῦ, ὅπως εἶπεν ὁ Ἰδιος « Ἐγὼ εἰμι θύρα· δι' ἐμοῦ ἐάν τις εἰσέλθῃ, σωθήσεται » (Ἰωάν. Γ' 1 καὶ ἐφεξῆς).

§ 22. Ὅποια εἶναι ἡ διδασκαλία τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ ;

Ὁ Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστὸς ἦλθεν εἰς τὸν κόσμον, ἵνα διδάξῃ τὴν ἀλήθειαν. « Ἐγὼ εἰς τοῦτο ἐλήλυθα, λέγει ὁ Ἰδιος, ἵνα μαρτυρήσω τῇ ἀληθείᾳ ». Ἡ διδασκαλία τοῦ Κυρίου μὲ μεγίστην συντομίαν περιστρέφεται εἰς τὰ ἑξῆς :

Ὅτι ὁ Θεὸς εἶναι πατήρ μας καὶ ἀγαπᾷ ὅλους τοὺς ἀνθρώπους μὲ τόσην ἀγάπην, τὴν ὁποίαν δὲν δυνάμεθα νὰ ἐννοήσωμεν, ἀφοῦ « τόσον ἠγάπησε τὸν κόσμον, ὥστε τὸν Υἱὸν Του τὸν μονογενῆ ἔδωκεν », ὅπως λέγει τὸ Εὐαγγέλιον.

Δὲν εὐχαριστεῖται δὲ εἰς τὰς θυσίας τῶν ζώων, ὅπως ἐνόμιζον οἱ Ἰουδαῖοι οὔτε εἰς τὰς ἀνθρωποθυσίας, ὅπως ἐφαντάζοντο πλανώ-

(1) Καὶ τοῦτο ἐγένετο, διότι τόσον ἠγάπησε ὁ Θεὸς τὸν κόσμον, ὥστε τὸν Υἱὸν Αὐτοῦ τὸν Μονογενῆ ἔδωκεν ἵνα πᾶς ὁ πιστεύων εἰς αὐτὸν μὴ ἀπόλυται ἀλλ' ἔχῃ ζωὴν αἰώνιον (Ἰωάν. Γ' 16).

μενοι οί ειδωλολάτραι, ἀλλὰ μόνον εἰς τὴν ἀφιέρωσιν τῆς καρδίας ἡμῶν εἰς Αὐτόν, καὶ τὴν ὑπακοὴν εἰς τὸ ἅγιον θέλημά Του, καί, ἐπειδὴ εἶναι Πνεῦμα εὐχαριστεῖται κυρίως εἰς τὴν πνευματικὴν λατρείαν ὁ Θεὸς συγχωρεῖ πάντα ἁμαρτωλόν, ὁ ὁποῖος εἰλικρινῶς μετανοεῖ, ἀποστρέφεται τὸ κακὸν καὶ ἀγωνίζεται νὰ γίνῃ ἐλεύθερος ἀπὸ τὰ δεσμὰ τῆς ἁμαρτίας. Καὶ μόνον οἱ τοιοῦτοι, οἱ ὁποῖοι ἀγωνίζονται ἐναντίον τῆς ἁμαρτίας καὶ ἐλευθερόνονται ἀπὸ αὐτῆν, γίνονται ἀληθινὰ τέκνα τοῦ Θεοῦ. Διὰ τοῦτο ὁ ἅγιος Παῦλος ὀνομάζει τὴν διδασκαλίαν τοῦ Χριστοῦ Εὐαγγέλιον υἱοθεσίας.

Οὗτοι δὲ καὶ μόνον οἱ ἐλεύθεροι ἀπὸ τὴν ἁμαρτίαν εἶνε τὰ ἀληθινὰ μέλη τῆς Ἐκκλησίας τοῦ Χριστοῦ, τοῦ Ὁποῖου τὴν ἁγίαν διδασκαλίαν ὁ Ἀπόστολος Παῦλος εἰς ἄλλο μέρος ὀνομάζει «Εὐαγγέλιον τῆς ἐλευθερίας τῶν τέκνων τοῦ Θεοῦ». Ἡ διδασκαλία τοῦ Κυρίου ἐκτίθεται εἰς ὅλα μὲν τὰ ἔγγραφα Εὐαγγέλια, ἀλλὰ κυρίως εἰς τὸ κατὰ Ἰωάννην καὶ εἰς τὸ Ε', ΤΣ' καὶ Ζ' Κεφάλ. τοῦ κατὰ Ματθαῖον Εὐαγγελίου.

§ 23. Πῶς ὁ Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστὸς ἐπραγματοποίησεν ὅσα ἐδίδαξε, καὶ πῶς ἐπεκύρωσε τὴν ἁγίαν του διδασκαλίαν διὰ τοῦ ἰδίου παραδείγματος;

Τὴν ἀπάντησιν εἰς τὴν ἐρώτησιν δίδει ὁ ἅγιος Πέτρος λέγων, ὅτι ὁ Χριστὸς ὑπῆρξε τὸ ἄριστον πρότυπον καὶ ὁ τελευταῖος ὑπογραμμὸς, ἵνα ἀκολουθήσωμεν εἰς τὰ ἔχνη Αὐτοῦ (Πέτρ. Α' 6' 21). Τὸ νὰ διδάσκη τις εἶναι εὐκόλον· τὸ νὰ πράττῃ ὁ ἴδιος ὅσα διδάσκει εἶναι δύσκολον. Ὁ Κύριος ἡμῶν ἔτι ἐδίδαξε τὸ ἐπραγματοποίησε διὰ τοῦ ἰδίου παραδείγματος.

Τοιουτοτρόπως καὶ ἐδίδαξε τὴν ἀγάπην πρὸς τὸν Θεόν, καὶ ἐπραγματοποίησεν αὐτὴν, φανερόνων δὲ πόσον σπουδαίαν ἐθεώρει τὴν τήρησιν τῶν θείων ἐντολῶν, ἔλεγεν ὅτι ἦτο τροφή Του νὰ πράττῃ τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ. Καὶ ὅτε ὁ Πατὴρ ἀπέστειλεν πρὸς αὐτόν τὸ πικρὸν τοῦ θανάτου ποτήριον, ὁ Κύριος ὑπήκουσεν εἰς τὸ θέλημα τοῦ Πατρὸς καὶ εἶπε. «Πλὴν μὴ τὸ θέλημά μου, ἀλλὰ τὸ Σὸν γενέσθω».

Ἐδίδαξε τὴν ἀγάπην πρὸς τοὺς ἀνθρώπους, καὶ ὅτι ἡ ἀγάπη αὕτη, ὅταν ὁ Θεὸς τὸ θέλῃ, πρέπει νὰ φθάσῃ καὶ μέχρις αὐτοθυσίας,

τουτο δὲ καὶ ἐπραξε ὁ Ἰδιος ἀφοῦ ἔδωκε τὴν ζωὴν Του εἰς θάνατον διὰ τὴν ἀνθρωπίνην σωτηρίαν.

Ὅτε ὁ Χριστὸς ἀπέθνησκεν ἐπὶ τοῦ Σταυροῦ διὰ νὰ σώσῃ τοὺς ἀνθρώπους, οἱ ἀνθρωποι ἦσαν ἐχθροὶ Του, ἦσαν εἰδωλολάτραι καὶ ἁμαρτωλοὶ, οὔτε τὸν ἐγνώριζον, οὔτε τὸν ἐλάτρευον. «Ἐχθροὶ ὄντες, λέγει ὁ Παῦλος, κατηλλάγημεν τῷ Θεῷ διὰ τοῦ θανάτου τοῦ Υἱοῦ Αὐτοῦ» (Ρωμ. Ε'. 10) καὶ «ἔτι ἁμαρτωλῶν ἡμῶν ὄντων, Χριστὸς ὑπὲρ ἡμῶν ἀπέθανεν».

Ἐδίδασκε τὴν ἀγάπην πρὸς τοὺς ἐχθροὺς· καὶ πρῶτος ἐπραγματοποίησεν αὐτήν, διότι πάσχων ἐπὶ τοῦ Σταυροῦ, ἐσυγχώρησε τοὺς φονεῖς του καὶ παρεκάλεσε τὸν Πατέρα Του νὰ τοὺς συγχωρήσῃ «Πάτερ, εἶπεν, ἄφες αὐτοῖς! οὐ γὰρ οἶδαςι τί ποιοῦσιν» Εἰς τοῦτο δὲ πρέπει ἕκαστος ἐξ ἡμῶν, τὸ κατὰ δύναμιν, νὰ μιμῆται τὸν Χριστόν, ὅχι μόνον διδάσκων πρὸς ἄλλους τὸ θεῖον θέλημα, ἀλλὰ καὶ ἐκτελῶν αὐτό.

§ 24. Ὅποῖος ὁ Σταυρικὸς θάνατος τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ.

Ὁ Σταυρικὸς θάνατος τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ἐνῶ ἐπισφραγίζει μὲ τὸν θαυμαστότερον τρόπον τὴν ἀγίαν Αὐτοῦ διδασκαλίαν διότι ἀπέθανεν δι' ἕσα ἐδίδασκεν, εἶναι ἡ μόνη ἐξιλαστήριος θυσία, τὴν ὅποιαν ἐδέχθη ὁ Θεὸς ὡς τὸ μόνον μέσον τῆς συμφιλιώσεως μεταξὺ Αὐτοῦ καὶ ὅλης τῆς ἀνθρωπότητος, ἡ ὅποια εἶχε παροργίσει αὐτὸν καὶ καταστήσει ἐχθρὸν καὶ μὲ τὴν προπατορικὴν καὶ μὲ τὴν προσωπικὴν ἁμαρτίαν.

Ὅλαι αἱ θυσίαι τῶν Ἰουδαίων καὶ τῶν ἐθνικῶν προεικόνιζον τὴν μεγάλην καὶ σωτήριον θυσίαν τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ ἐπὶ τοῦ Σταυροῦ, ἡ ὅποια θυσία ἀφοῦ ἔγινε κατήργησε καὶ κατέπαυσεν ὅλας ἐκεῖνας τὰς θυσίας.

Διὰ τοῦτο ψάλλει ἡ ἀγία Ἐκκλησία μας τὰ ἐξῆς λέγουσα πρὸς τὸν Κύριον ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστόν. «Ἐξηγόρασας ἡμᾶς ἐκ τῆς κατάρax τοῦ νόμου τῷ τιμῷ Σου αἵματι· τῷ Σταυρῷ προσηλωθεὶς καὶ τῇ λόγχῃ κεντηθεὶς τὴν ἀθανασίαν ἐπήγασας ἀνθρώποις, Σωτὴρ ἡμῶν δόξα Σοι».

§ 25. Τί ἀναφέρει ἀκόμη τὸ Σύμβολον τῆς Πίστεως περὶ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ ;

Ὅτε ὁ Κύριος ἡμῶν, ἀφοῦ ἐσταυρώθη καὶ ἐτάφη, ἀνέστη ἐνδόξως ἐκ τῶν νεκρῶν τὴν τρίτην ἡμέραν μετὰ τὴν Σταύρωσίν Του, καὶ φαινόμενος τεσσαράκοντα ἡμέρας εἰς πολλοὺς ἐκ τῶν μαθητῶν Του.

Ἐδίδαξεν αὐτοὺς πληρέστερον τὰ περὶ τῆς βασιλείας τοῦ Θεοῦ καὶ ὑπεσχέθη ὅτι θὰ στείλῃ τὸ Πανάγιον Πνεῦμα του διὰ νὰ ἐνδυναμώσῃ αὐτοὺς εἰς τὸ κήρυγμα τοῦ Εὐαγγελίου, ἔπειτα διατάξας αὐτοὺς νὰ πορευθῶσι νὰ κηρύξωσι τὰς εὐαγγελικὰς ἀληθείας εἰς ὅλον τὸν κόσμον, ἀνελήφθη εἰς τοὺς οὐρανοὺς, καὶ τώρα κάθηται ἐκ δεξιῶν τοῦ Θεοῦ καὶ Πατρὸς μεσιτεύων ὑπὲρ ἡμῶν.

Μέλλει δὲ νὰ ἔλθῃ μετὰ δόξαν καὶ λαμπρότητα μεγάλην, ὄχι πλέον ὡς Σωτὴρ, ἀλλ' ὡς ἀμερόληπος καὶ δίκαιος Κριτής, διὰ νὰ κρίνῃ ὅλον τὸν κόσμον καὶ ἀποδώσῃ εἰς ἕκαστον κατὰ τὰ ἔργα αὐτοῦ.

Εὐτυχὴς ἐκεῖνος ὁ χριστιανὸς, ὁ ὅποιος κατὰ τὴν φοβερὰν ἐκείνην ἡμέραν θὰ εὑρεθῇ ἕτοιμος καὶ ἀληθινὸς δοῦλος τοῦ Κυρίου ! διότι θὰ ἀκούσῃ τῆς γλυκυτάτης φωνῆς τοῦ Κυρίου « Δεῦτε οἱ εὐλογημένοι τοῦ Πατρὸς μου κληρονομήσατε τὴν ἡτοιμασμένην ὑμῖν βασιλείαν »!

§ 26. Τί λέγει τὸ σύμβολον τῆς Πίστεως περὶ τοῦ ἁγίου Πνεύματος ;

Τὰ ἐξῆς. Ἄρθρ. 8. « Καὶ εἰς τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον, τὸ κύριον, τὸ ζωοποιόν, τὸ ἐκ τοῦ Πατρὸς ἐκπορευόμενον, τὸ σὺν Πατρὶ καὶ Υἱῷ συμπροσκυνούμενον καὶ συνδοξαζόμενον, τὸ λαλῆσαν διὰ τῶν Προφητῶν ».

Τὸ ἄρθρον τοῦτο μᾶς διδάσκει, ὅτι, καθὼς πιστεύομεν εἰς τὸν Πατέρα καὶ εἰς τὸν Υἱόν, οὕτω πιστεύομεν καὶ εἰς τὸ ἅγιον Πνεῦμα, ὅτι τὸ ἅγιον Πνεῦμα εἶνε Κύριος ὡς ὁ Πατὴρ καὶ ὁ Υἱὸς καὶ ζωοποιεῖ τὰ πάντα, ὅτι ἐκπορεύεται ἐκ τοῦ Πατρὸς μόνον, σύμφωνα μετὰ τὴν διδασκαλίαν τοῦ Χριστοῦ (Ἰάν. ΙΕ' 26) καὶ δὲν ἐκπορεύεται καὶ ἀπὸ τὸν Υἱόν, ὅπως προσθέτουσιν εἰς τὸ σύμβολον τῆς Πίστεως οἱ Παπισταὶ καὶ οἱ Προτεστάνται· ὅτι συμπροσκυνεῖται

καὶ συνδοξάζεται μετὸν Πατέρα καὶ μετὸν Υἱόν· ὅτι αὐτὸ ἐλάλησε διὰ τοῦ στόματος τῶν προφητῶν καὶ Ἀποστόλων· ὅτι αὐτὸ ὁδηγεῖ τὴν Ἐκκλησίαν εἰς πᾶσαν τὴν ἀλήθειαν, αὐτὸ ἀναγεννᾷ τὴν καρδίαν τῶν ἀληθινῶν χριστιανῶν, αὐτὸ φωτίζει εἰς τὸ ἀγαθόν, ἀγιάζει δὲ καὶ τελειώνει ὅλα τὰ ἅγια Μυστήρια.

§ 27 Ποῖον εἶνε τὸ ἕνατον ἄρθρον τοῦ Συμβόλου τῆς Πίστεως καὶ τί μᾶς διδάσκει;

Τὸ ἕνατον ἄρθρον τοῦ Συμβόλου τῆς Πίστεως λέγει τὰ ἑξῆς: «Εἰς Μίαν, ἁγίαν, Καθολικὴν καὶ Ἀποστολικὴν Ἐκκλησίαν».

Διὰ τούτων διδασκόμεθα, ὅτι πιστεύομεν εἰς τὴν διδασκαλίαν, τὴν ὅποیان συμφώνως μετὰς τὰς ἁγίας Γραφὰς διδάσκει ἡ ἁγία ἡμῶν Ἐκκλησία, ἡ ὅποια εἶναι μία, διότι μία εἶναι καὶ ἡ κεφαλὴ αὐτῆς, δηλ. ὁ Χριστὸς, καὶ μία ἡ ὑπ' αὐτῆς διδασκομένη καὶ ὑπηρετούμενη πίστις.

Εἶναι ἁγία, διότι ἅγιος εἶναι καὶ ὁ Νυμφίος αὐτῆς, ὁ Χριστὸς καὶ τὴν νύμφην αὐτοῦ ἁγίαν καταρτίζει καὶ ἁμωμον.

Εἶναι καθολικὴ, διότι εἶναι ὠρισμένη νὰ ἐξαπλωθῇ εἰς ὅλον τὸν κόσμον, καὶ νὰ περιλάβῃ καὶ ἀδελφοποιήσῃ ὅλα τὰ ἔθνη.

Εἶναι Ἀποστολική, διότι διδάσκει καὶ διαδίδει τὴν διδασκαλίαν τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ὅπως ἐδίδαξαν καὶ διέδωκαν αὐτὴν οἱ ἅγιοι Ἀπόστολοι.

§ 28. Τί εἶναι Ὁρθόδοξος Ἐκκλησία;

Ὁρθόδοξος Ἐκκλησία εἶνε τὸ ἄθροισμα ὅλων ἐκείνων τῶν Χριστιανῶν, οἱ ὅποιοι ὀρθοδόξως πιστεύουσιν εἰς τὸν Κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστόν, καὶ αὐτὸν καὶ μόνον ἀναγνωρίζουσιν ὡς ἀρχηγόν καὶ τελειωτὴν τῆς σωτηρίας αὐτῶν.

Τὴν Ἐκκλησίαν ἴδρυσεν καὶ ἐθεμελίωσεν ὁ Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστὸς, ὁδηγεῖ δὲ εἰς πᾶσαν τὴν ἀλήθειαν τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον.

Ἡ Ἐκκλησία διαιρεῖται εἰς διδάσκουσαν καὶ διδασκόμενην.

Καὶ διδάσκουσα μὲν Ἐκκλησία εἶναι οἱ Ἐπίσκοποι, οἱ Πρεσβύτεροι καὶ οἱ Διάκονοι· διδασκομένη δέ, ὅλοι οἱ ὀρθόδοξοι χριστιανοί. Ὑπὲρ τῆς Ἐκκλησίας εἰργάσθησαν ὅλοι οἱ ἅγιοι Ἀπόστολοι διὰ τοῦ κηρύγματος τοῦ Εὐαγγελίου, ἀλλὰ περισσότερο ἀπὸ ὅλους ὁ Πέτρος καὶ ὁ Παῦλος, μετὰ ταῦτα δὲ καὶ ὅλοι οἱ ἅγιοι Πατέρες

Ὁρθόδοξος Χριστιανικὴ Κατήχησις Ν. Μεταξά.

2

Ἰωάννης Ἀθανάσιος, Βασίλειος, Γρηγόριος, Χρυσόστομος κλπ. Ὅλοι οἱ Ἀπόστολοι, ἐκτὸς τοῦ Εὐαγγελιστοῦ Ἰωάννου, ἀπέθανον μαρτυρικὸν θάνατον.

Ἡ Ἐκκλησία μέχρι μὲν τοῦ ἔτους 863 μ. Χ. καὶ ἀκριβέστερον μέχρι τοῦ 1054, ἦτο Μία εἰς ὅλον τὸν κόσμον. Ἀλλὰ κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην «ἐν τῇ καθεύδειν τοὺς ἀνθρώπους ὅπως λέγει ὁ Χριστός, ἦλθεν αὐτοῦ ἐχθρὸς καὶ ἔσπειρε ζιζάνια ἀνὰ μέσον τοῦ σίτου».

Τὰ ζιζάνια ταῦτα ἦσαν πολλοὶ φιλόδοξοι καὶ φιλαρχοὶ Πάπαι τῆς Ῥώμης, οἱ ὅποιοι ἐφέροντο πολὺ τυραννικῶς εἰς τὴν Ἐκκλησίαν, καὶ πολλὰς αἰρέσεις ἐναντίον τῆς διδασκαλίας τοῦ Χριστοῦ, εἰσήγαγον εἰς τὴν ἐκκλησίαν. Ἔνεκα τούτου ἀπεσχίσθη ἀπὸ τὴν Ὁρθόδοξον τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίαν ἡ Παπικὴ ἢ Δυτικὴ Ἐκκλησία.

Ἐπειδὴ δὲ πολλοὶ Πάπαι καὶ μετὰ ταῦτα ἐξηκολούθουν νὰ φέρωνται ἀντευαγγελικῶς καὶ τυραννικῶς, ἀπεσχίσθησαν ἀπὸ τὴν Παπικὴν ἐκκλησίαν οἱ Προτεστάνται, δηλ. οἱ Διαμαρτυρόμενοι, καὶ ἀπετέλεσαν πολλὰς θρησκευτικὰς κοινότητας.

Ἀλλὰ καὶ οἱ Παπισταὶ καὶ οἱ διαμαρτυρόμενοι δὲν ἀποτελοῦσι τὴν ἀληθινὴν Ἐκκλησίαν τοῦ Χριστοῦ, ἀλλὰ μόνον αἰρετικὰς χριστιανικὰς Κοινότητας. Ἡ Ἐκκλησία τοῦ Χριστοῦ ἡ ἀληθινὴ εἶναι Μία, καὶ εἶναι ἡ ἅγια ἡμῶν Μήτηρ, ἡ Ὁρθόδοξος Ἀνατολικὴ Ἑλληνικὴ Ἐκκλησία.

§ 29. Ποῖον εἶναι τὸ δέκατον ἄρθρον τοῦ Συμβόλου τῆς Πίστεως καὶ τί διδάσκει ;

Τὸ δέκατον ἄρθρον τοῦ Συμβόλου τῆς Πίστεως εἶναι τὸ ἐξῆς : «Ὁμολογῶ ἐν βάπτισμα εἰς ἄφεσιν ἁμαρτιῶν».

Τὸ ἄρθρον τοῦτο μᾶς διδάσκει, ὅτι ὅπως χρεωστῶμεν νὰ πιστεῦμεν εἰς τὸν Πατέρα, τὸν Υἱὸν καὶ τὸ ἅγιον Πνεῦμα τὸν ἕνα καὶ μόνον ἐν Τριάδι Θεὸν ὅπως χρεωστῶμεν νὰ πιστεῦμεν εἰς τὴν διδασκαλίαν τοῦ Χριστοῦ καὶ τῶν Ἀποστόλων, τὴν ὅποιαν διδάσκει ἡ ἅγια μας Ἐκκλησία, τοιοῦτοτρόπως χρεωστοῦμεν νὰ ὁμολογῶμεν καὶ «ἐν βάπτισμα εἰς ἄφεσιν ἁμαρτιῶν».

Ὅπως ἡ σαρκικὴ ἡμῶν γέννησις ἐκ τῶν γονέων μας εἶναι μία, οὕτω καὶ τὸ ἅγιον Βάπτισμα, τὸ ὅποιον εἶναι ἀναγέννησις ἡμῶν διὰ τοῦ ἁγίου Πνεύματος πρέπει νὰ εἶνε ἕν.

Χωρίς τὸ ἅγιον Βάπτισμα δὲν εἶναι δυνατόν οὔτε νὰ γίνῃ τις μέλος τῆς Χριστιανικῆς Ἐκκλησίας, οὔτε νὰ ἀναγεννηθῇ καὶ σωθῇ.

«Ἐὰν μὴ τις γεννηθῇ, εἶπεν ὁ Χριστὸς, ἐξ ὕδατος καὶ Πνεύματος, οὐ δύναται εἰσελθεῖν εἰς τὴν βασιλείαν τοῦ Θεοῦ.» (Ἰωάν. Γ' 5).

Τὸ βάπτισμα ἐπειδὴ εἶναι ἡ βάσις ὅλων τῶν ἄλλων ἱερῶν Μυστηρίων, διὰ τοῦτο μόνον αὐτὸ ἀναφέρει τὸ Σύμβολον τῆς Πίστεως. Ἡ Ἐκκλησία ὅμως ἔχει καὶ ἄλλα μυστήρια, διὰ τῶν ὁποίων ἐνεργεῖ τὴν ἀναγέννησιν καὶ τὸν ἀγιασμόν τῶν πιστῶν.

§ 30. Τί λέγονται μυστήρια καὶ πόσα εἶνε τὰ μυστήρια τῆς Ὁρθοδόξου ἡμῶν Ἐκκλησίας :

Μυστήρια λέγονται αἱ ἱεραὶ ἐκεῖναι τελεταί, τὰς ὁποίας τελεῖ ἡ ἁγία μας Ἐκκλησία, καὶ κατὰ τὰς ὁποίας διὰ συμβόλων ὁρατῶν μεταδίδει εἰς τοὺς πιστοὺς τὴν ἀόρατον χάριν τοῦ Θεοῦ.

Ὀνομάζονται δὲ μυστήρια, διότι ἐν αὐτοῖς τελεῖται ἐνέργεια μυστικὴ καὶ ὑπερφυσικὴ καὶ δι' αὐτῶν μυσθῶνται οἱ πιστεύοντες εἰς τὰ τῆς θείας χάριτος καὶ ἐνεργείας.

Τὰ μυστήρια τῆς Ὁρθοδόξου ἡμῶν Ἐκκλησίας εἶναι ἑπτὰ, τὰ ἑξῆς: τὸ Βάπτισμα, τὸ Χοῖσμα ἢ Ἅγιον Μύρον, ἡ Εὐχαριστία ἢ Μετάληψις, ἡ Μετάνοια ἢ Ἐξομολόγησις, ἡ Ἱερωσύνη, ὁ Γάμος καὶ τὸ Εὐχέλαιον. Ἐκ τῶν μυστηρίων τούτων ἄλλα μὲν ἐδίδαξεν αὐτὸς ὁ Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστὸς, ἄλλα δὲ οἱ Ἀπόστολοι.

§ 31. Τί εἶναι τὸ Βάπτισμα :

Τὸ Βάπτισμα εἶνε μυστήριον κατὰ τὸ ὅποιον ἐν ᾧ καθαρίζεται διὰ τοῦ ὕδατος τὸ σῶμα καθαρίζεται ἀοράτως καὶ ἡ ψυχὴ τοῦ πιστεύοντος διὰ τῆς θείας χάριτος ἀπὸ τῆς προπατορικῆς ἁμαρτίας.

Τὸ Βάπτισμα στηρίζεται εἰς τοὺς λόγους τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ὁ ὁποῖος παρήγγειλε εἰς τοὺς μαθητὰς Αὐτοῦ λέγων : «Πορευθέντες, μαθητεύσατε πάντα τὰ ἔθνη, βαπτίζοντες αὐτοὺς εἰς τὸ ὄνομα τοῦ πατρὸς, καὶ τοῦ Υἱοῦ καὶ τοῦ ἁγίου Πνεύματος, διδάσκοντες αὐτοὺς τηρεῖν πάντα, ὅσα ἐνετείλαμην ὑμῖν» (Ματθ. ΚΗ' 19).

Οἱ ἀνάδοχοι καὶ οἱ γονεῖς ὑποχρεοῦνται νὰ διδάξωσι τὸ βαπτισθὲν παιδίον ἔπειτα τὴν χριστιανικὴν Πίστιν, καὶ νὰ καταστήσωσιν

αὐτὸ τοιοῦτον ὥστε νὰ πιστεύσῃ εὐλικρινῶς εἰς τὸν Κύριον Ἰησοῦν Χριστὸν καὶ νὰ ἀκολουθήσῃ καθ' ὅλα τὴν ἁγίαν αὐτοῦ διδασκαλίαν.

Ἄλλως τὸ βάπτισμα, τὸ ὁποῖον ἔλαβε τὸ παιδίον, εἶνε ἀνωφε-
λές. Διότι ὁ Χριστὸς λέγει ῥητῶς : «ὁ πιστεύσας καὶ βαπτισθεὶς
σωθήσεται· ὁ δὲ ἀπιστήσας κατακριθήσεται» (Μάρκ. ΙϚ' 16).

Μόνον τὸ βάπτισμα τῆς Ὁρθοδόξου ἡμῶν Ἐκκλησίας, τὸ
ὁποῖον γίνεται εἰς τρεῖς ἀναδύσεις, καὶ εἰς τρεῖς καταδύσεις, εἶναι
καθ' ὅλα ἔγκυρον κανονικὸν καὶ ἀληθές βάπτισμα καὶ κατ' οὐσίαν
καὶ κατὰ τύπον.

Τὸ δὲ ῥάντισμα καὶ ἡ ἐπίχυσις τῶν Δυτικῶν καὶ διαμαρτυρομέ-
εἶναι παράτυπον καὶ ἔξω τοῦ χριστιανικοῦ κανόνος.

§ 32. Τί εἶναι τὸ Χρῶμα ἢ τὸ ἅγιον Μύρον :

Μετὰ τὸ βάπτισμα εὐθὺς τελεῖ εἰς τὸν βαπτιζόμενον τὸ ἅγιον
Χρῶμα ἢ Μήτηρ ἡμῶν Ἐκκλησία.

Χρῶμα δὲ ἢ ἅγιον Μύρον εἶνε ἡ ἱερὰ ἐκείνη τελετὴ, κατὰ
τὴν ὁποῖαν, ἐνῶ τὸ σῶμα τοῦ βαπτισθέντος χρίεται καὶ ἀλείφεται
διὰ τοῦ ἁγίου Μύρου (τὸ ὁποῖον εἶναι ἔλαιον εὐῶδες, καὶ κατα-
σκευάζεται εἰς τὰ Πατριαρχεῖα τῆς Κωνσταντινουπόλεως), ἡμεῖς
πιστεύομεν, ὅτι ὁ χριόμενος ἐνδυναμώνεται εἰς τὴν χάριν, τὴν
ὁποῖαν ἔλαβε μὲ τὸ ἅγιον Βάπτισμα.

Οἱ ἅγιοι Ἀπόστολοι ἐτέλουν τὸ Μυστήριον τοῦ χρίσματος
θέτοντες τὰς χεῖρας ἐπάνω εἰς τὸν Βαπτισθέντα, καὶ ἐπικαλούμενοι
ἐπ' αὐτὸν τὴν χάριν τοῦ ἁγίου Πνεύματος (Πράξ. Η' 14, 16).

Οἱ ἐπίσκοποι καὶ πρεσβύτεροι τῆς Ὁρθοδόξου ἡμῶν Ἐκκλη-
σίας, ἐνῶ θέτουν τὰς χεῖρας ἐπάνω εἰς τὸν βαπτισθέντα, ὅπως
ἔκαμον καὶ οἱ Ἀπόστολοι, χρίουσι συγχρόνως αὐτὸν διὰ τοῦ ἁγίου
Μύρου λέγοντες : «Σφραγίς δωρεᾶς Πνεύματος ἁγίου, Ἀμήν». Ἡ
συνήθεια δὲ αὕτη τοῦ ἁγίου Χρίσματος ὑπῆρχε καὶ εἰς τοὺς Ἀπο-
στολικοὺς χρόνους, καθὼς φαίνεται ἀπὸ τὰς ἁγίας Γραφάς. Ὁ Παῦ-
λος λέγει : «Καὶ μὴ λυπεῖται τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον τοῦ Θεοῦ, ἐν ᾧ
ἐσφραγίσθητε εἰς ἡμέραν ἀπολυτρώσεως». (Ἐφεσ. Δ' 30). Καὶ
ἄλλαχού : «Ὁ δὲ βεβαιῶν ἡμᾶς σὺν ἡμῖν εἰς Χριστόν, καὶ χρίσας
ἡμᾶς, Θεός· ὁ καὶ σφραγισάμενος ἡμᾶς καὶ δούς τὸν ἀρραβῶνα τοῦ
Πνεύματος ἐν ταῖς καρδίαις ἡμῶν». (Β' Κορινθ. α' 21, 22).

Τὸ ἅγιον Χρῖσμα ἦτο πάντοτε ἡνωμένον μετὰ τὸ ἅγιον Βάπτισμα. Οἱ Λυτικοὶ καὶ οἱ Διαμαρτυρόμενοι τὸ ἐχώρισαν ἀπὸ τοῦ Βαπτίσματος καὶ τελοῦσιν αὐτὸ εἰς μὲν τὰ ἄρρενα μόλις κατὰ τὸ 14ον ἔτος τῆς ἡλικίας των, εἰς δὲ τὰ κοράσια τὸ 12ον ἔτος.

§ 33. Τὶ εἶναι ἡ ἅγια Εὐχαριστία :

Ἡ ἅγια Εὐχαριστία, ἡ ὁποία ὀνομάζεται καὶ ἅγια Μετάληψις, καὶ ἅγια Κοινωνία καὶ Δεῖπνος ὁ Μυστικός, εἶναι τὸ μυστήριον ἐκεῖνο κατὰ τὸ ὁποῖον πιστεύομεν, ὅτι, ὅταν τρώγωμεν τὸν ἄρτον καὶ πίνωμεν τὸν οἶνον, τὰ ὁποῖα εἶναι ἐπάνω εἰς τὴν ἅγιαν Τράπεζαν καὶ διὰ τὰ ὁποῖα ὁ λειτουργὸς τῆς Ἐκκλησίας ἐπεκαλέσθη τὸ Πανάγιον Πνεῦμα, κοινωνοῦμεν ἀπὸ αὐτοῦ τοῦ σώματος καὶ ἀπὸ αὐτοῦ τοῦ αἵματος τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ἐνούμεθα μετὰ αὐτόν, καὶ ἐνθυμούμεθα τὸν θάνατον αὐτοῦ, τὸν ὁποῖον ἔπαθεν ὑπὲρ ἡμῶν.

Τὸ Μυστήριον τῆς Εὐχαριστίας συνέστησεν αὐτὸς ὁ Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστὸς καὶ διέταξε νὰ τὸ ἐκτελῶμεν καὶ ἡμεῖς, διὰ νὰ τὸν ἐνθυμώμεθα, καθὼς λέγει ὁ Ἀπόστολος Παῦλος, ὅτι «ὁ Κύριος Ἰησοῦς τῇ νυκτί, ἣ παρεδίδοτο, ἔλαβεν ἄρτον καὶ εὐχαριστήσας ἔκοψεν αὐτόν καὶ εἶπε : Λάβετε, φάγετε, τοῦτό μού ἐστι τὸ σῶμα τὸ ὑπὲρ ὑμῶν κλόμενον. Τοῦτο ποιεῖτε εἰς τὴν ἐμὴν ἀνάμνησιν»· ὡσαύτως καὶ τὸ ποτήριον μετὰ τὸ δειπνῆσαι λέγων : «Τοῦτο τὸ ποτήριον ἡ Καινὴ διαθήκη ἐστὶν ἐν τῷ αἵματι. Τοῦτο ποιεῖτε εἰς τὴν ἐμὴν ἀνάμνησιν. Ὅσακις γὰρ ἂν ἐσθίητε τὸν ἄρτον τοῦτον καὶ τὸ ποτήριον τοῦ Κυρίου πίνητε τὸν θάνατον τοῦ Κυρίου καταγγέλλετε, ἄχρις οὗ ἂν ἔλθῃ». (Α' Κορινθ. ια'. 23—26).

Ἡ ἅγια Εὐχαριστία ἀναπαριστᾷ πραγματικῶς τὸν θάνατον καὶ τὴν θυσίαν τοῦ Κυρίου ἡμῶν ἐπὶ τοῦ Σταυροῦ, ὠνομάσθη δὲ εὐχαριστία διότι ὁ Κύριος ἡμῶν, ὅτε συνέστησε τὸ μυστήριον, εὐχαρίστησε τὸν Θεόν. Πρέπει πάντοτε νὰ εἴμεθα προητοιμασμένοι καὶ καθαροὶ ἀπὸ πάσαν ἁμαρτίαν, καὶ νὰ κοινωνῶμεν τὸ σῶμα καὶ τὸ αἷμα τοῦ Κυρίου, διότι Αὐτὸς εἶπεν : «Ἐὰν μὴ φάγητε τὴν σάρκα τοῦ Υἱοῦ τοῦ ἀνθρώπου, καὶ πίητε Αὐτοῦ τὸ αἷμα, οὐκ ἔχετε ζωὴν ἐν ἑαυτοῖς» (Ἰωάν, ε' 53). Ἄν δὲν ἔχωμεν εἰλικρινῆ μετάνοιαν, καὶ ἂν ἡ συνείδησις ἡμῶν μᾶς ἐλέγχῃ ὡς ἁμαρτωλοὺς καὶ ἀκαθάρ-

τους, δὲν πρέπει νὰ τολμῶμεν νὰ πλησιάζωμεν εἰς τὰ ἄχραντα Μυστήρια.

Ὁ Ἀπόστολος Παῦλος μᾶς συμβουλεύει λέγων : « Δοκιμαζέτω δὲ ἄνθρωπος ἑαυτὸν καὶ οὕτως ἐκ τοῦ ἄρτου ἐσθιέτω καὶ ἐκ τοῦ ποτηρίου πινέτω· ὁ γὰρ ἐσθίων καὶ πίνων ἀναξίως κρῖμα ἑαυτῷ ἐσθίει καὶ πίνει, μὴ διακρίνων τὸ σῶμα τοῦ Κυρίου » (Α΄ Κορινθ. ιά 28, 29).

Χρῆσασθῶμεν λοιπὸν νὰ εἴμεθα καθαροί, ὅταν πλησιάζωμεν εἰς τὰ ἅγια, διότι « τὰ ἅγια τοῖς ἁγίοις » δηλ. τὰ ἅγια εἶναι μόνον διὰ τοὺς ἁγίους.

§ 34. Τὶ εἶναι ἡ Μετάνοια ἢ ἡ Ἐξομολόγησις :

Ἡ Μετάνοια εἶναι ἡ ἱερὰ ἐκείνη τελετὴ, κατὰ τὴν ὁποίαν ὁ εἰλικρινῶς μετανοήσας, πενθῶν καὶ τεθλιμμένος, διότι παρώργισε τὸν Θεὸν μὲ τὰς ἁμαρτίας του, καὶ ἀποφασίσας πλέον νὰ διορθωθῆ; προσερχόμενος ἐξομολογεῖται, δηλ. ὁμολογεῖ τὰς ἁμαρτίας του ἐνώπιον τοῦ Πνευματικοῦ Πατρός, καὶ λαμβάνει ἀπὸ τὸν Θεὸν τὴν συγχώρησιν τῶν ἁμαρτιῶν του.

Τὸ Μυστήριον τοῦτο ὑπάρχει εἰς τὴν Ἐκκλησίαν ἀπὸ τῶν Ἀποστολικῶν χρόνων, κατὰ τοὺς ὁποίους, ὡς λέγει ἡ Ἁγία Γραφή (Πράξ. ΙΘ΄ 18), « πολλοὶ τῶν πεπιστευκότων ἤρχοντο ἐξομολογούμενοι καὶ ἀναγγέλλοντες τὰς πράξεις αὐτῶν ». Εἰς τὴν ὀρχαίαν Ἐκκλησίαν ὁ μετανοῶν ἁμαρτωλὸς, ὁ ὁποῖος διὰ τῆς διαγωγῆς του προὔξενῃσε κοινὸν σκάνδαλον, ἐξομολογεῖτο δημοσίως ἐνώπιον ὅλης τῆς Ἐκκλησίας, ἂν δὲ ἠδίκηει ἀδελφόν τινα, ἐχρεώσται νὰ ἐξομολογηθῆ εἰς αὐτὸν τὸ ἀδίκημα ὡς λέγει ὁ ἅγιος Ἰάκωβος : « Ἐξομολογεῖσθε ἀλλήλοις τὰ παραπτώματα καὶ εὐχεσθε ὑπὲρ ἀλλήλων, ὅπως ἰαθῆτε » (Ἰακώβ. ε΄ 16).

Ἐπειτα ἡ ἅγια ἡμῶν Ἐκκλησία διέταξεν, ἵνα ἄνδρες ἐνάρετοι καὶ πεφωτισμένοι, Πρεσβύτεροι καὶ πνευματικοί, ἀκούωσι τὴν ἐξομολόγησιν τῶν μετανοούντων, ἀναγγέλλωσιν εἰς αὐτούς, ὅτι ἐὰν εἰλικρινῶς μετενόησαν, συνεχωρήθησαν αἱ ἁμαρτίαι των, συμβουλεύωσιν αὐτούς ὅ,τι ἔπρεπε νὰ κάμνωσι διὰ ν' ἀποφεύγωσι τὴν ἁμαρτίαν, καὶ διορίζωσιν εἰς αὐτούς τὰ κατάλληλα φάρμακα, δηλαδὴ διαφόρους ποιινὰς ἢ κανόνας (δηλ. νηστείας, ἐλεημοσύνας κλπ.),

ὄχι ὅπως ἐξιλεώσῃσι τὸν Θεόν, τὸν ὅποιον ἐξιλέωσε μίαν φοράν διὰ παντὸς δι' ὄλους τοὺς πιστοὺς ὁ Ἰησοῦς Χριστὸς, ἀλλὰ διὰ νὰ ἐννοήσωσιν οἱ μετανοοῦντες τὴν μέγα κακὸν εἶναι ἡ ἁμαρτία, ἡ ὅποια ἀπομακρύνει τὸν ἄνθρωπον ἀπὸ τὸν Θεόν, καὶ τὸν κάμνει ὅμοιον μὲ τὰ κτήνη.

§ 35. Τί εἶνε ἡ Ἱερωσύνη ;

Ἡ Ἱερωσύνη εἶναι μυστήριον κατὰ τὸ ὅποιον ἐν ᾧ ὁ ἐπίσκοπος ἐπιθέτει τὰς χεῖράς του ἐπὶ τῆς κεφαλῆς ἐκείνου, ὅστις ἐξελέχθη νὰ ἱερωθῇ καὶ ἐπικαλεῖται τὴν θεῖαν χάριν ἀοράτως κατέρχεται αὐτῇ ἐπὶ τὸν χειροτονούμενον καὶ καθιστᾷ αὐτὸν ἱκανὸν νὰ τελῇ τὰ μυστήρια καὶ νὰ ποιμαίνῃ τὴν ποιμνὴν τοῦ Χριστοῦ.

Οἱ βαθμοὶ τῆς ἱερωσύνης εἶνε τρεῖς, ὁ βαθμὸς τοῦ Ἐπισκόπου, τοῦ Πρεσβυτέρου καὶ τοῦ Διακόνου. Εἰς τὴν ἀρχαίαν Ἐκκλησίαν τοὺς κληρικοὺς ἐξέλεγεν ὅλη ἡ Ἐκκλησία, δηλ. καὶ οἱ Κληρικοὶ καὶ οἱ λαϊκοί. Ἡ ἅγια γραφή παραγγέλλει ὅπως ὁ ἐκλεγόμενος—διὰ νὰ γίνῃ Ἐπίσκοπος ἢ Πρεσβύτερος ἢ Διάκονος,—εἶναι ἀνεπίληπτος, δηλ. ἀκατηγόρητος, εὐσεβέστατος καὶ ἐναρετώτατος, ἔχη καλὴν μαρτυρίαν διὰ τὰς ἀρετάς του ἀπὸ ὄλους τοὺς ἀνθρώπους καὶ εἶναι διδακτικός, δηλ. πολὺ λόγιος καὶ πολὺ ἱκανὸς νὰ διδάσκῃ τὸν λαόν.

§ 36. Τί εἶνε ὁ Γάμος ;

Ὁ Γάμος εἶναι ἡ ἱερά ἐκείνη τελετή, κατὰ τὴν ὅποιαν ὁ λειτουργὸς τῆς Ἐκκλησίας ἐπικαλεῖται τὴν θεῖαν εὐλογίαν ἐπὶ τοῦ ἀνδρὸς καὶ τῆς γυναικός, οἱ ὅποιοι ἐξ ἐλευθέρας θελήσεως ἀπεφάσισαν νὰ συζήσωσι καὶ νὰ ἐνωθῶσι, συμφώνως μὲ τὰ θέλημα τοῦ Θεοῦ (Γενέσ. α' 28, β' 23). Εἰς καὶ μόνος ἀνὴρ καὶ μία καὶ μόνη γυνὴ δύνανται νὰ συναφθῶσιν εἰς χριστιανικὸν γάμον (Γενέσ. β' 24).

Τὸ μυστήριον τοῦ γάμου ἡ ἅγια Γραφή ὀνομάζει μέγα μυστήριον διότι παριστάνει τὴν αὐτὴν σχέσιν, τὴν ὅποιαν ἔχει ὁ Χριστὸς πρὸς τὴν Ἐκκλησίαν. «Τὸ μυστήριον τοῦτο μέγα ἐστίν». Ὁ ἀνὴρ καὶ ἡ γυνὴ χρεωστοῦσι νὰ ἀγαπῶσιν ὁ εἰς τὸν ἄλλον μὲ ἄπειρον καὶ εἰλικρινῆ ἀγάπην, νὰ βοηθῶσι καὶ νὰ περιποιῶνται ἀλλήλους. Ὁ ἀνὴρ ὀφείλει νὰ ἀγαπᾷ τὴν γυναῖκά του, προστατεύῃ καὶ τρέφῃ αὐτὴν

(Κολοσ. γ' 19), ἡ δὲ γυνὴ χρεωστεῖ νὰ ἀγαπᾷ καὶ ὑπακούῃ εἰς αὐτόν.

Καὶ ὁ ἀνὴρ καὶ ἡ γυνὴ ὡς γονεῖς χρεωστοῦσι νὰ ἀνατρέφωσι τὰ τέκνα των «ἐν παιδείᾳ καὶ νοουθεσίᾳ Κυρίου» φροντίζοντες καὶ περὶ τῆς πνευματικῆς αὐτῶν ἀναπτύξεως, ὅπως καὶ περὶ τῆς σωματικῆς. Τοὺς σῶφρονας καὶ ἐναρέτους συζυγοὺς ἡ Ἐκκλησία στεφανώνει ὡς ἀθλητὰς καὶ νικηφόρους κατὰ τῆς ἁμαρτίας διὰ στεφάνων νίκης καὶ δόξης.

Ὁ δεσμὸς τοῦ γάμου εἶνε ἀδιάρρηκτος, κατὰ τὸν λόγον τοῦ Χριστοῦ, «οὓς ὁ Θεὸς συνέζευξεν, ἄνθρωπος μὴ χωριζέτω» (Ματθ. ΙΘ' 3—12). Μόνον ἡ ἀπιστία ἢ συζυγικὴ διαλύει τὸν γάμον (Ματθ. ΙΘ' 9).

§ 37. Τί εἶναι τὸ Εὐχέλαιον :

Τὸ Εὐχέλαιον εἶναι ἱερὰ ἐκείνη τελετὴ, κατὰ τὴν ὁποῖαν ὁ ἱερεὺς χρεῖται τὸν ἀσθενῆ μὲ ἔλαιον, καὶ ἐπικαλεῖται τὴν θεραπείαν καὶ ἴασιν αὐτοῦ, καὶ τὴν συγχώρησιν τῶν ἁμαρτιῶν του.

Τὸ εὐχέλαιον τελεῖται ὑπὸ ἑπτὰ ἱερέων, ἐν ἀνάγκῃ ὑπὸ τριῶν, καὶ ἐν μεγίστῃ ἀνάγκῃ ὑπὸ ἑνός. Τὸ εὐχέλαιον ὑπάρχει εἰς τὴν Ἐκκλησίαν ἀπὸ τῶν Ἀποστολικῶν χρόνων, κατὰ τοὺς ὁποίους ὡς λέγει τὸ Εὐαγγέλιον (Μάρκ. 5' 13), οἱ Ἀπόστολοι «ἤλειπον ἐλαίῳ πολλοὺς ἀρρώστους καὶ ἐθεράπευον». Ὁ ἅγιος Ἰάκωβος ὁ ἀδελφός-θεος λέγει περὶ τοῦ ἁγίου εὐχελαίου τὰ ἑξῆς : «Ἀσθενεῖ τις ἐν ὑμῖν; Προσκαλεσάτω τοὺς πρεσβυτέρους τῆς Ἐκκλησίας καὶ προσευξάσθωσαν ἐπ' αὐτὸν ἀλείψαντες αὐτὸν ἐλαίῳ ἐν τῷ ὀνόματι τοῦ Κυρίου. Καὶ ἡ εὐχὴ τῆς Πίστεως σφύσει τὸν κάμνοντα καὶ ἐγερεῖ αὐτὸν ὁ Κύριος κἄν ἁμαρτίας ἢ πεποιηκῶς, ἀφεθήσεται αὐτῷ» (Ἰακώβου ε' 14, 15).

Ἡ Δυτικὴ Ἐκκλησία παραβαίνουσα τὴν παραγγελίαν ταύτην τοῦ ἁγίου Ἰακώβου, τελεῖ τὸ εὐχέλαιον, μόνον κατὰ τὴν ὥραν τοῦ θανάτου, ὅτε ἄρχεται ἡ ἀγωνία.

Οἱ Διαμαρτυρόμενοι ἀπέρριψαν τὸ Εὐχέλαιον, ἀν καὶ τόσον φανερὰ μαρτυρεῖται καὶ παραγγέλεται ἀπὸ τὴν ἁγίαν Γραφήν (Μάρκ. 5' 13.—Ἰακώβου ε' 14, 15)..

§ 38. Ποῖον εἶναι τὸ ἐνδέκατον ἄρθρον τοῦ Συμβόλου τῆς Πίστεως καὶ τί διδάσκει ;

Τὸ ἐνδέκατον ἄρθρον τοῦ Συμβόλου τῆς Πίστεως εἶναι : « Προδοκῶ ἀνάστασιν νεκρῶν ». Τὸ ἄρθρον τοῦτο μᾶς διδάσκει, ὅτι ὅλοι οἱ ἀποθανόντες, δίκαιοι καὶ ἁμαρτωλοί, θέλουσιν ἀναστηθῆ κατὰ τὴν τελευταίαν ἡμέραν, ἵνα παρουσιασθῶσιν ἐνώπιον τοῦ φοβεροῦ βήματος τοῦ Χριστοῦ καὶ λάθωσιν τὴν ἀμοιβὴν τῶν ἔργων των. « Ἐρχεται ὥρα, λέγει ὁ Χριστός, καὶ νῦν ἐστίν, ἐν ἧ πάντες οἱ ἐν τοῖς μνημείοις ἀκούσονται τῆς φωνῆς Αὐτοῦ, καὶ ἐκπορεύσονται οἱ τὰ ἀγαθὰ ποιήσαντες εἰς ἀνάστασιν ζωῆς, οἱ δὲ τὰ φαῦλα πράξαντες εἰς ἀνάστασιν κρίσεως ». (Ἰωάν. ε' 25 — 30).

Ὅπως ὁ Χριστός, ὁ Σωτὴρ ἡμῶν, ἀπέθανε καὶ ἀνέστη, οὕτω καὶ ἡμεῖς, ἀφοῦ ἀποθάνωμεν, καὶ τὸ σῶμα ἡμῶν διαλυθῆ εἰς τὸν τάφον, θέλομεν πάλιν ἀναζήσει καὶ ἀναστηθῆ μὲ σῶμα ἄφθαρτον καὶ αἰώνιον, ὅμοιον πρὸς τὸ λαμπρὸν καὶ ἐνδοξον σῶμα τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ τοῦ Κυρίου ἡμῶν (Φιλιππησ. Γ' 21).

§ 38. Ποῖον εἶναι τὸ δωδέκατον ἄρθρον τοῦ Συμβόλου τῆς Πίστεως καὶ τί μᾶς διδάσκει ;

Τὸ δωδέκατον ἄρθρον τοῦ Συμβόλου τῆς Πίστεως εἶναι : « Καὶ ζωὴν τοῦ μέλλοντος αἰῶνος », δηλ. προσδοκῶ νὰ ζήσω διὰ παντός, ἀθάνατος αἰωνίως.

Τὸ ἄρθρον τοῦτο μᾶς διδάσκει, ὅτι πέραν τοῦ τάφου ὑπάρχει ζωὴ, μετὰ τὸν θάνατον αἰωνιότης, μετὰ τὴν ταφὴν ἡ ἀνάστασις. « Οὐκ ἔχομεν ὧδε μένουσαν πόλιν, λέγει ὁ θεὸς Ἀπόστολος, ἀλλὰ μέλλουσαν ἐπιζητοῦμεν » (Ἑβραίους ιγ' 14) « Χριστὸς ἐγερθεὶς ἐκ νεκρῶν οὐκέτι ἀποθνήσκει, θάνατος αὐτοῦ οὐκέτι κυριεύει ». Ὁ Θεός, εἶπεν ὁ Χριστός, « οὐκ ἔστι Θεὸς νεκρῶν, ἀλλὰ ζώντων » Ματθ. ΚΒ' 33).

Τὴν αἰώνιον ζωὴν ἀπαιτεῖ αὐτὴ ἡ δικαιοσύνη τοῦ Θεοῦ, ἵνα ἀποδώσῃ εἰς ἕκαστον κατὰ τὰ ἔργα αὐτοῦ. Εἰς τὸν κόσμον τοῦτον πολλοὶ δίκαιοι καὶ ἅγιοι παραγκωνίζονται, καταδιώκονται καὶ ὑποφέρουσι. Πολλοὶ δὲ ὑποκριταί, ἄδικοι καὶ τύραννοι τιμῶνται καὶ δοξάζονται. Ποῦ λοιπὸν θὰ φωνῆ ἡ Δικαιοσύνη τοῦ Θεοῦ ; Βεβαίως κατὰ τὴν μέλλουσαν ζωὴν, κατὰ τὴν ὅποیان ὁ δίκαιος Κριτὴς θέλει ἀποδώσει εἰς ἕκαστον κατὰ τὰς πράξεις αὐτοῦ.

ΜΕΡΟΣ Β΄

ΧΡΙΣΤΙΑΝΙΚΗ ΗΘΙΚΗ

Ο ΔΕΚΑΛΟΓΟΣ ΗΤΟΙ ΑΙ ΔΕΚΑ ΤΟΥ ΘΕΟΥ ΕΝΤΟΛΑΙ

§ 1. Ποία είναι η πρώτη θεία εντολή, και τι μᾶς διδάσκει :

Ἡ πρώτη εντολή εἶνε ἡ ἐξῆς: Ἐγὼ εἰμι Κύριος ὁ Θεός σου· οὐκ ἔσονται σοι θεοὶ ἕτεροι πλὴν ἐμοῦ». Ἡ θεία αὕτη εντολή μᾶς διδάσκει, ὅτι ἓνα καὶ μόνον Θεὸν χρεωστούμεν νὰ ἀναγνωρίζωμεν, νὰ ὁμολογῶμεν, νὰ προσκυνῶμεν καὶ νὰ λατρεύωμεν, τὸν Ποιητὴν τοῦ Οὐρανοῦ καὶ τῆς γῆς, τὸν ἀληθινὸν καὶ αἰώνιον Θεόν, τὸν ὅποιον μᾶς διδάσκει ἡ ἁγία Γραφή. Αὐτὸν τὸν ἀληθινὸν Θεὸν χρεωστούμεν νὰ πιστεύωμεν, ν' ἀγαπῶμεν καὶ εἰς αὐτὸν καὶ μόνον νὰ ἐλπίζωμεν.

Βάσις δὲ τῆς ἐκπληρώσεως ὅλων τῶν ἄλλων ἐντολῶν εἶναι ἡ ἐκπλήρωσις τῆς πρώτης ταύτης θείας ἐντολῆς, διότι ἐκεῖνος ὁ ὅποιος πραγματικῶς ἀγαπᾷ τὸν ἀληθινὸν Θεόν, οὔτε ἄλλους θεοὺς, ψευδεῖς καὶ ἀνυπάρχους, θὰ λατρεύσῃ, οὔτε τὰ εἰδῶλα καὶ τὰ ὁμοιώματα αὐτῶν θὰ προσκυνήσῃ, οὔτε τὰ τέχνα καὶ πλάσματα τοῦ Θεοῦ, τὰ ὅποια ὑπάρχουν εἰς τὸν κόσμον, δηλ. τοὺς ἀνθρώπους θ' ἀδικήσῃ.

Παραβάται τῆς θείας ταύτης ἐντολῆς εἶναι α') οἱ ἄθεοι δηλ. οἱ ἄφρονες, ὅσοι ἀρνοῦνται τὸν Θεόν. Μόνον ὁ ἄφρων ἀρνεῖται τὸν πανταχοῦ παρόντα καὶ τὰ πάντα πληροῦντα. «Εἶπεν ἄφρων, λέγει ἡ θεία Γραφή, οὐκ ἔστι Θεός», β.) οἱ εἰδωλολάτραι, ὅσοι λατρεύουσι τὰ εἰδῶλα δηλ. τὰ ἔργα τῶν χειρῶν των, γ.) οἱ δεισιδαίμονες, ὅσοι πιστεύουν εἰς μαγείας ἢ ἀποδίδουσι θεῖαν δύναμιν εἰς τυχαῖα πράγματα (λ. χ. τὴν συνάντησιν μετὰ προσώπων ἰερωμένων κλπ.), ἢ εἰς φυσικὰ φαινόμενα (ἐκλειψὶν σελήνης, ἡλίου πτῆσιν ὀρνέων κλπ.), δ.) ὅσοι δὲν πιστεύουν εἰς τὴν θείαν Προνοίαν καὶ ἔχουσι

πειποθήσιν ἢ εἰς τοὺς ἰσχυροὺς ἀνθρώπους, ἢ εἰς τὸν πλοῦτον, ἢ εἰς τὴν ἰδικὴν τῶν ἱκανότητά καὶ ἐν γένει εἰς τὰ ὄλικα αὐτῶν ἀγαθά.

§ 2. Ποία εἶναι ἡ δευτέρα ἐντολὴ τοῦ Θεοῦ, καὶ τί διδάσκει :

Ἡ δευτέρα ἐντολὴ τοῦ Θεοῦ εἶναι ἡ ἐξῆς : «Οὐ ποιήσεις σεαυτῷ εἰδῶλον, οὐδὲ παντὸς ὁμοίωμα, ὅσα ἐν τῷ οὐρανῷ ἄνω καὶ ὅσα ἐν τῇ γῇ κάτω καὶ ὅσα ἐν τοῖς ὕδασι ὑποκάτω τῆς γῆς· οὐ προσκυνήσεις αὐτοῖς οὐδὲ μὴ λατρεύσεις αὐτοῖς». Ἡ δευτέρα αὕτη ἐντολὴ μᾶς διδάσκει, ὅτι δὲν πρέπει νὰ κατασκευάζωμεν εἰδῶλα καὶ ὁμοιώματα ἀνυπάρκτων καὶ ψευδῶν θεῶν, ὅπως ἔκαμνον οἱ εἰδωλολάτραι, οὔτε νὰ τὰ προσκυνῶμεν, οὔτε νὰ τὰ λατρεύωμεν. Κύριον τὸν Θεὸν μᾶς μόνον χρεωστοῦμεν νὰ προσκυνῶμεν καὶ αὐτὸν μόνον νὰ λατρεύωμεν.

Παραβάται τῆς θείας ταύτης ἐντολῆς εἶναι :

α'.) Ὅσοι λατρεύουσι τὰ εἰδῶλα, δηλ. οἱ εἰδωλολάτραι, καὶ ὅσοι ἐν γένει κατασκευάζουσι τοιαῦτα καὶ προσκυνοῦσι τὰ ἔργα τῶν χειρῶν τῶν, ὅπως λέγει ὁ Προφήτης Δαβὶδ «ὄφθαλμοὺς ἔχουσι καὶ οὐκ ὄψονται, ὠτα ἔχουσι καὶ οὐκ ἀκούσονται, οὐδὲ γὰρ ἔστι πνεῦμα εἰς τὸ στόμα αὐτῶν».

Ὅσοι χριστιανοὶ θεοποιοῦσι καὶ λατρεύουσι τὰς εἰκόνας τοῦ Χριστοῦ καὶ τῶν ἁγίων τὰς ὁποίας συμφώνως μὲ τὴν διδασκαλίαν τῆς ἁγίας ἡμῶν Ἐκκλησίας, καὶ τὸν ὅρον τῆς Ζ'. Οἰκουμένης Συνόδου χρεωστοῦμεν ἀπλῶς νὰ τιμῶμεν, ἐπειδὴ παριστάνουσι πρόσωπα ἱερά καὶ γεγονότα τῆς ἁγίας Γραφῆς, καὶ ἐπομένως χρησιμεύουσι καὶ ὡς βιβλία πρὸς διδασκαλίαν τῶν πιστῶν, καὶ ὡς στολισμὸς τῶν ἱερῶν Ναῶν.

γ'.) Ὅσοι θεοποιοῦσι καὶ λατρεύουσι τὴν σάρκα, τὰ ἑαυτῶν συμφέροντα, τοὺς ἰσχυροὺς ἀνθρώπους, καὶ ἐν γένει τὰ ἀσταθῆ, καὶ μεταβλητὰ τοῦ κόσμου τούτου πράγματα.

ΣΗΜ. Ὁ Θεός, ὁ ὁποῖος ἀπηγόρευσε τὴν κατασκευὴν καὶ λατρίαν τῶν εἰδῶλων καὶ ὁμοιωμάτων, διέταξε τὸν Μωϋσῆν, ὡς ἀναγινώσκομεν εἰς τὴν ἁγίαν Γραφήν ('Εξόδου ΚΕ' 28), νὰ κατασκευάσῃ Χερουβεὶμ, δηλ. εἰκόνας τοῦ Χερουβεὶμ, πρὸς κόσμον τῆς Σκηνῆς τοῦ Μαρτυρίου. Παρέλαθε λοιπὸν ἡ Ἐκκλησία ὁρμηθεῖσα ἐκ τῆς διαγωγῆς ταύτης τοῦ Θεοῦ πρὸς τὸν Μωϋσῆν νὰ κατασκευάζῃ,

μετά τὴν κατατρόπωσιν τῆς εἰδωλολατρείας, εἰκόνας τοῦ Κυρίου καὶ νὰ παριστᾷ διάφορα γεγονότα τῆς ἁγίας Γραφῆς.

Ἡ Ἐκκλησία ἡμῶν δὲν ἐπιτρέπει τὴν κατασκευὴν εἰκόνων γλυπτῶν ἢ λαξευθῶν, ὅπως κάμνει ἡ Δυτικὴ Ἐκκλησία, οὔτε ἐπιτρέπει τὴν λατρείαν τῶν εἰκόνων, ἀλλὰ μόνον τὴν τιμὴν αὐτῶν, διδάσκει δὲ νὰ μὴ ἐλπίζωμεν εἰς τὰς εἰκόνας, ἀλλ' εἰς μόνον τὸν ἀπανταχοῦ πρὸντα καὶ Παντοδύναμον Θεόν.

§ 3. Ποία εἶναι ἡ τρίτη ἐντολή, καὶ τί διδάσκει :

Ἡ τρίτη ἐντολή τοῦ Θεοῦ εἶναι : «Οὐ λήψει τὸ ὄνομα Κυρίου τοῦ Θεοῦ σου ἐπὶ ματαίῳ». Ἡ ἐντολή αὕτη μᾶς ἀπαγορεύει ν' ἀναφέρωμεν τὸ πανυπερσέβαστον ὄνομα τοῦ Θεοῦ χωρὶς μεγίστην εὐλάβειαν καὶ ἄπειρον σέβας, καὶ χωρὶς νὰ ὑπάρχη μεγίστη ἀνάγκη.

Μόνον εἰς τὴν προσευχὴν καὶ εἰς τὴν διδασκαλίαν μετὰ μεγίστου σεβασμοῦ καὶ μεγίστης προσοχῆς δυνάμεθα νὰ τὸ ἀναφέρωμεν. Ἐνόρκως δὲ δυνάμεθα νὰ ἐπικαλεσθῶμεν τὸ ὄνομα τοῦ Θεοῦ, ὅταν προσκαλώμεθα ἐνώπιον τῆς δικαστικῆς ἀρχῆς τῆς Πατρίδος μας, ἵνα μαρτυρήσωμεν τὴν ἀλήθειαν εἰς ὅσα ἔχει ἀνάγκη νὰ μάθῃ ἢ ὅταν διὰ τοῦ μετὰ πάσης εὐλαθείας ὅρκου μας πρόκειται νὰ συντελέσωμεν εἰς τὸ νὰ γείνη μέγα καλὸν ἢ νὰ ἐμποδισθῇ μέγα κακόν.

Ὁ ὅρκος εἶναι βεβαίωσις, ὅτι λέγωμεν τὴν ἀλήθειαν, ἐπικαλούμενοι τὸν Θεὸν ὡς μάρτυρα, κριτὴν καὶ ἀνταποδότην. Παραβάται τῆς θείας ἐντολῆς εἶναι.

α'.) Οἱ βλάσφημοι, δηλ οἱ ἄθλιοι καὶ μωροὶ ἐκεῖνοι ἄνθρωποι, οἱ ὅποιοι τολμῶσι νὰ ἐξάγωσιν ἐκ τοῦ δυσώδους αὐτῶν στόματος ὕβρεις κατὰ τοῦ Παναγίου ὀνόματος τοῦ Θεοῦ καὶ ὄλων τῶν ἁγίων Προσώπων καὶ πραγμάτων.

β'.) Οἱ καταρῶμενοι, ἦτοι οἱ ἐπικαλούμενοι τὸ Πανάγιον τοῦ Θεοῦ ὄνομα πρὸς βλάβην καὶ καταστροφὴν τοῦ πλησίον.

γ'.) Οἱ ἀνευλαβεῖς καὶ ἀπερίσκεπτοι ἄνθρωποι, ὅσοι ἀστεϊζόμενοι ἢ χωρὶς καμμίαν αἰτίαν, τολμῶσι ν' ἀναφέρωσι χωρὶς εὐλάβειαν καὶ σέβας, τὸ φοβερὸν τοῦ Θεοῦ ὄνομα.

δ'.) Οἱ ψευδορκοῦντες, δηλ. ἐκεῖνοι, οἱ ὅποιοι, ἐνῶ τολμῶσι νὰ ἐπικαλῶνται τὸν Θεὸν ὡς μάρτυρα τῆς ἀληθείας τῶν λόγων των, αὐτοὶ καταθέτουσιν ἐνώπιον τοῦ δικαστηρίου ψεῦδη καὶ ἀνακριθείας πρὸς βλάβην καὶ καταστροφὴν τῆς τιμῆς, τῆς ὑπολήψεως, τῆς περυσίας, τῆς ἐλευθερίας καὶ πολλάκις τῆς ζωῆς τοῦ πλησίον.

Καὶ ἐ.) οἱ ἐπίορκοι, δηλ. ἐκεῖνοι, οἱ ὅποιοι, ἐνῶ ὀρκίζονται εἰς τὸ φοβερὸν ὄνομα τοῦ Θεοῦ νὰ ἐκτελέσωσι τι παραβαίνουσι τὸν ὄρκον των καὶ δὲν τὸ ἐκτελοῦσι.

Α'.) ΣΗΜ. Τῆς τελευταίας ταύτης περιπτώσεως ἐξαίρουται δηλ. δὲν θεωροῦνται ὡς παραβάται τῆς τρίτης ἐντολῆς, ὅσοι ὠρκίσθησαν εἰς τὸ ὄνομα τοῦ Θεοῦ νὰ πράξωσι τὴν ἐναντίον τοῦ ἡθικοῦ νόμου, ἢ νὰ βλάψωσι ὅπως δήποτε τὸν πλησίον ὅπως λ. χ. ὁ παράνομος Ἑρώδης, ὁ ὅποιος μεθ' ὄρκου ὑπεσχέθη εἰς τὴν Ἑρωδιάδῃ τὴν κεφαλὴν Ἰωάννου τοῦ Βαπτιστοῦ. Ἐνταῦθα ἀμάρτημα καὶ παράβασις τῆς τρίτης θείας ἐντολῆς εἶναι ἢ ἐκπλήρωσις τοῦ ὄρκου καὶ οὐχί ἢ μὴ ἐκτέλεσις αὐτοῦ.

Β'.) ΣΗΜ. Τὴν τρίτην ἐντολὴν συνεπλήρωσεν ὁ Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστὸς ἐμποδίσας νὰ ὀρκιζώμεθα λέγοντες: μὰ τὸν οὐρανόν, μὰ τὴν γῆν, ἢ μὰ τὰ Ἱεροσόλυμα, ἢ μὰ τὴν κεφαλὴν μας· ἐν γένει δὲ μεταξὺ καλῶν χριστιανῶν διέταξε νὰ λείπῃ πᾶς ὄρκος καὶ ἕκαστος ν' ἀρκῆται μόνον εἰς τὸ νὰ λέγῃ ἀκριβῆ τὴν ἀλήθειαν.

§ 4. Ποία εἶνε ἡ τετάρτη ἐντολή, καὶ τί διδάσκει;

Ἡ τετάρτη ἐντολή εἶναι ἡ ἐξῆς: «Μνήσθητι τὴν ἡμέραν τῶν Σαββάτων ἀγιαζῶν αὐτήν· ἐξ ἡμέρας ἔργῳ καὶ ποιήσεις πάντα τὰ ἔργα σου, τῇ δὲ ἡμέρᾳ τῇ ἐβδόμῃ σάββατα Κυρίῳ τῷ Θεῷ σου».

Ἡ λέξις Σάββατον (σαμπάθ) εἶναι ἑβραϊκὴ καὶ σημαίνει ἀνάπαυσιν δηλαδὴ ἡμέραν ἀφιερωμένην εἰς τὸν Κύριον κατὰ τὴν ὁποίαν χρεωστούμεν νὰ ἐργαζώμεθα ὄχι πλέον διὰ τὰ κοσμικὰ καὶ πρόσκαιρα ἡμῶν συμφέροντα, ἀλλὰ διὰ τὰ πνευματικὰ καὶ αἰώνια,

Μᾶς διδάσκει λοιπὸν ἡ τετάρτη θεία ἐντολή νὰ ἀγιαζῶμεν τὴν ἡμέραν τοῦ Κυρίου δηλαδὴ τὴν Κυριακὴν, κατὰ τὴν ὁποίαν ὁ Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστὸς πατήσας τὸν θάνατον ἀνέστη, καὶ ἀπέδειξαν ὅτι ὁ οὐράνιος Πατὴρ ἐδέχθη τὴν ὑπὲρ ἡμῶν μεγάλην Αὐτοῦ θυσίαν.

Ἐκτὸς τῆς Κυριακῆς ἡ ἅγια ἡμῶν Ἐκκλησία ὥρισε πρὸς ἀγιασμόν καὶ ἀνάπαυσιν καὶ ἄλλας τινὰς ἑορτάς, αἱ ὁποῖαι μᾶς ὑπενθυμίζουσι σεβαστὰ καὶ ἅγια πρόσωπα ἢ σπουδαῖα συμβάντα καὶ γεγονότα.

Τοιοιουτρόπως ἔχομεν Δεσποτικὰς ἑορτάς, αἱ ὁποῖαι ἀναφέρονται εἰς διάφορα γεγονότα τοῦ βίου τοῦ Δεσπότου Χριστοῦ, π. χ. τῆς Γεννήσεως Αὐτοῦ, τῆς Βαπτίσεως, τῆς Μεταμορφώσεως τῆς

Ἀναστάσεως, τῆς Ἀναλήψεως κλπ. Θεομητορικὰς ἐορτάς, αἱ ὁποῖαι ἀνκφέρονται εἰς γεγονότα τοῦ βίου τῆς ὑπερευλογημένης Θεομήτορος Παρθένου καὶ Παναγίας, ὡς λ. χ. τῆς Γεννήσεως Αὐτῆς, τῆς Κοιμήσεως κλπ. καὶ ἐορτάς ἁγίων ἀνδρῶν, λ. χ. Μαρτύρων, Ἱεραρχῶν κλπ. Ὁ κύριος σκοπὸς τῶν ἐορτῶν καὶ κυρίως τῆς ἡμέρας τοῦ Κυρίου δηλ. Κυριακῆς εἶνε νὰ λατρεύωμεν τὸν Κύριον «ἐν Πνεύματι καὶ ἀληθείᾳ» καὶ εἰς τὴν οἰκογένειαν καὶ εἰς τοὺς ἱεροὺς Ναοὺς, νὰ καταπαύωμεν ἀπὸ ὅλας τὰς ἐργασίας ἡμῶν ἵνα ἀνακουφίζεταί καὶ τὸ σῶμα ἡμῶν ἀπὸ τοὺς καθημερινοὺς κόπους νὰ καταγινώμεθα εἰς ἔργα Χριστιανικῆς ἀγάπης καὶ φιλανθρωπίας νὰ μελετῶμεν τὰς ἁγίας Γραφὰς καὶ ἄλλα ψυχωφελῆ καὶ ὠφέλιμα θρησκευτικὰ βιβλία, νὰ διδάσκωμεν τὸν λόγον τοῦ Θεοῦ εἰς τὰ μέλη τῆς οἰκογενείας μας, νὰ ἔχωμεν ἐκτὸς τῆς κοινῆς καὶ εἰς τοὺς ἱεροὺς ναοὺς θείας λατρείας καὶ οἰκογενειακὴν προσευχὴν καὶ λατρείαν, νὰ ἀγιάζωμεν οὕτω τὰς ψυχὰς καὶ τὰς καρδίαις ἡμῶν καὶ νὰ ἀναγεννώμεθα ἐν Χριστῷ διὰ τοῦ ἁγίου Πνεύματος, ἐνθουμούμενοι τὴν αἰωνίαν ἡμῶν ἀνάπαισιν εἰς τοὺς οὐρανοὺς, ὅπου «ἦχος καθαρὸς ἐορταζόντων», ὅπως ψάλλει ἡ ἁγία ἡμῶν Ἐκκλησία.

Τέλος χρεωστοῦμεν νὰ ἐνθουμώμεθα, ὅτι, ἐνῶ αἱ ἐξ ἄλλαι τῆς ἐβδομάδος ἡμέραι ἀνήκουσιν εἰς ἡμᾶς καὶ ὀφείλομεν κατ' αὐτὰς νὰ ἐργαζώμεθα διὰ τὰ νόμιμα ἡμῶν συμφέροντα, ἡ ἐβδόμη ἡμέρα, δηλαδή ἡ Κυριακὴ, εἶναι ἡ ἡμέρα τοῦ Κυρίου, καὶ ἀνήκει ἀποκλειστικῶς καὶ ὀλόκληρος εἰς τὸν Κύριον. Ἄρα ὅ,τι παρήγγειλεν ὁ Κύριος, καὶ ὅ,τι ἀνήκει εἰς τὸν Κύριον χρεωστοῦμεν νὰ πράττωμεν κατὰ τὴν ἁγίαν ταύτην ἡμέραν. Παραβάται τῆς θείας ταύτης ἐντολῆς εἶναι :

α') Ὅσοι ἀπὸ αἰσχροκέρδειαν καὶ διότι δὲν ἔχουσι πεποιθήσιν εἰς τὸν Κύριον, ἐργάζονται κατὰ τὰς Κυριακάς.

β') Ὅσοι ἀπὸ ἀμέλειαν, ἀδιαφορίαν, ὀκνηρίαν ἢ καὶ ἀθεοφοβίαν δὲν πορεύονται κατὰ τὰς Κυριακάς εἰς τὸν ἱερὸν Ναόν, ἵνα λατρεύσωσι τὸν Κύριον μετὰ τῶν ἀδελφῶν των, καὶ ἀκούσωσι τὴν ἱερὰν λειτουργίαν καὶ τὸν λόγον τοῦ Κυρίου.

γ') Ὅσοι πορευόμενοι εἰς τοὺς ἱεροὺς Ναοὺς γίνονται σκάνδαλον εἰς τοὺς ἄλλους ἕνεκα τῆς ἀπροσεξίας τῶν ἢ τῶν συνομιλιῶν

των μετὰ τῶν ἄλλων ἢ καὶ τῶν μωρῶν αὐτῶν γελώτων καὶ ἀσεβῶν τρόπων.

δ') Ὅσοι κατὰ τὴν ἡμέραν τοῦ Κυρίου δὲν μελετῶσι τὰς ἁγίας Γραφάς, δὲν προσεύχονται καὶ δὲν ἐκπληρῶσι τὰ ἔργα τῆς χριστιανικῆς ἀγάπης καὶ φιλανθρωπίας, δηλ. τρέφοντες τοὺς πεινῶντας, ἐνδύοντες τοὺς γυμνοὺς, περιποιούμενοι τοὺς πάσχοντας, ἐπισκεπτόμενοι τοὺς ἐν φυλακαῖς κλπ. καὶ

ε') Ὅσοι κατὰ τὰς Κυριακὰς μεθύουσι, χορεύουσι, τραγωδοῦσιν ἄσεμνα καὶ ἀνήθικα ἄσματα, καὶ ἐν γένει ὅσοι διὰ τῶν ἀντιχριστιανικῶν αὐτῶν σκέψεων, λόγων, τρόπων, καὶ πράξεων μολύβουσι ἑαυτοὺς καθιστάμενοι ὑπόδικοι εἰς τὴν αἰωνίαν τοῦ Θεοῦ κρίσιν, γινόμενοι σκάνδαλον εἰς τὸν πλησίον αὐτῶν. Πάντες οὗτοι παραβαίνουν τὴν ἁγίαν τοῦ Θεοῦ τετάρτην Ἐντολήν.

§ 25. Ποία εἶναι ἡ πέμπτη τοῦ Θεοῦ ἐντολή, καὶ τί διδάσκει :

Ἡ πέμπτη τοῦ Θεοῦ ἐντολή εἶναι ἡ ἐξῆς : «Τίμα τὸν πατέρα σου καὶ τὴν μητέρα σου, ἵνα εὖ σοι γένηται καὶ ἵνα μακροχρόνιος γένη ἐπὶ τῆς γῆς».

Ἡ θεία αὕτη ἐντολή μᾶς διδάσκει, ὅτι χρεωστοῦμεν νὰ τιμῶμεν τοὺς γονεῖς μας, ν' ἀγαπῶμεν αὐτούς, νὰ ὑπακούωμεν αὐτοῖς καὶ νὰ εἴμεθα εὐγνωμόνες πρὸς αὐτούς, ὄχι μόνον διότι μᾶς ἐγέννησαν, ἀλλὰ καὶ διότι ἐφρόντισαν νὰ μᾶς ἀναπτύξωσι καὶ σωματικῶς καὶ πνευματικῶς καὶ νὰ μᾶς ἀνατρέψωσι μὲ ἀπείρους κόπους, καὶ πολλὰς φροντίδας.

Πάντοτε χρεωστοῦμεν νὰ τιμῶμεν καὶ ν' ἀγαπῶμεν τοὺς γονεῖς μας, καὶ ἐὰν ἤθελε συμβῆ νὰ παρατηρήσωμεν ἑλλείψεις εἰς αὐτούς. Πρὸς δὲ τούτοις χρεωστοῦμεν νὰ περιθάλπωμεν καὶ νὰ ἀνακουφίζωμεν αὐτούς εἰς τὸ γῆρας των. Τὴν ἀσέβειαν καὶ ἀνευλάβειαν πρὸς τοὺς γονεῖς ὄλαι αἱ θρησκεῖαι θεωροῦσιν ἀποτρόπαιον καὶ βδελυρὰν καὶ ὄλων τῶν ἔθνῶν οἱ νόμοι τιμωροῦσιν αὐστηρότατα.

Ὅπως δὲ ὑποχρεοῦμεθα νὰ τιμῶμεν τοὺς γονεῖς μας, οὕτω χρεωστοῦμεν νὰ τιμῶμεν καὶ ὄλους τοὺς εὐεργέτας ἡμῶν, οἱ ὅποιοι ἐπέχουσι θέσιν γονέων καὶ ἐφρόντισαν καὶ φροντίζουσι δι' ἡμᾶς.

Τοιοῦτοι εἶναι οἱ ποιμένες τῆς Ἐκκλησίας, οἱ ὅποιοι μᾶς διδάσκουσι τὰς Εὐαγγελικὰς ἀληθείας, οἱ ἄρχοντες τῆς Πολιτείας, καὶ πρῶτος ὁ ἀνώτατος ἄρχων, τὸν ὅποιον χρεωστοῦμεν νὰ τιμῶμεν, ὅπως παραγγέλει ἡ ἁγία Γραφή λέγουσα : «Τὸν ἀνώτατον ἄρχοντα τιμᾶτε» (Α' Πέτρ. β' 17), Καὶ εἰς ἄλλο μέρος : «Ἀπόδοτε τὰ Καίσαρος Καίσαρι» (Ματθ. ΚΒ' 21). Θέσιν γονέων πρὸ πάντων ἐπέχουσιν οἱ διδάσκαλοι, οἱ ὅποιοι διὰ τῆς διδασκαλίας κατέστησαν ἡμᾶς ἀληθεῖς ἀνθρώπους, καὶ ὅλοι οἱ εὐεργέται ἡμῶν.

Παραβάται τῆς ἐντολῆς ταύτης εἶναι :

α') Οἱ ἀνυπότακτοι καὶ ἀπειθεῖς εἰς τοὺς γονεῖς των, οἱ ἀγνώμονες καὶ ἀχάριστοι υἱοί, οἱ ὅποιοι λησμονοῦσι πόσα ὑπέφεραν οἱ γονεῖς των διὰ νὰ τοὺς αναθρέψωσι.

β') Ὅσοι εἶναι ἀσεβεῖς πρὸς τὸν ἀνώτατον ἄρχοντα, τοὺς Ποιμένας τῆς Ἐκκλησίας, τοὺς ἄρχοντας τῆς Πολιτείας, τοὺς δικαστάς, διδασκάλους καὶ ἐν γένει ὅλους ἐκείνους, οἱ ὅποιοι μᾶς εὐεργέτησαν καὶ μᾶς εὐεργετοῦσι.

γ') Ἐκεῖνοι οἱ ὅποιοι δὲν ἀγαπῶσι τὴν πατρίδα των καὶ ἐν ἀνάγκῃ δὲν ὑπερασπίζονται αὐτήν, διότι ἡ Πατρίς εἶναι ὅλοι οἱ ὁμοεθνεῖς ἡμῶν μεταξύ τῶν ὁποίων ηὐδόκησεν ὁ Κύριος νὰ γεννηθῶμεν, νὰ ζῶμεν καὶ νὰ εὐρισκώμεθα εἰς διαφόρους σχέσεις.

Ἄρα ἡ Πατρίς εἶνε ὁ πρῶτος πλησίον ἡμῶν, τὸν ὅποιον χρεωστοῦμεν νὰ ἀγαπῶμεν περισσότερο καὶ ἀπὸ τοὺς γονεῖς ἡμῶν.

§ 6. Ποία εἶναι ἡ ἕκτη τοῦ Θεοῦ ἐντολή, καὶ τὴ διδάσκει ;

Ἡ ἕκτη τοῦ Θεοῦ ἐντολή εἶναι «οὐ φονεύσεις». Ἡ ἐντολή αὕτη μᾶς διδάσκει νὰ σεβώμεθα τὴν ζωὴν τῶν ἄλλων καὶ τὴν ἰδικήν μας, διότι ἡ ζωὴ εἶναι τὸ πολυτιμότεον κτῆμα παντὸς ὄντος.

Φονεὺς λοιπὸν εἶναι ἐκεῖνος, ὁ ὅποιος μὲ ὅποιονδήποτε τρόπον καταστρέφει τὴν ζωὴν τῶν ἄλλων ἢ τὴν ἰδικήν του διὰ τῶν διαφόρων τρόπων τῆς αὐτοκτονίας.

Φονεὺς εἶναι ὄχι μόνον ἐκεῖνος, ὁ ὅποιος καταστρέφει ἀμέσως τὴν ζωὴν τοῦ πλησίον ἢ τὴν ἰδικήν του διὰ φωνικῶν ὀργάνων, ἀλλὰ καὶ ἐκεῖνος, ὁ ὅποιος προξενεῖ ὅποιανδήποτε βλάβην εἴτε

πνευματικὴν εἰς τὸν πλησίον του ἢ εἰς τὸν ἑαυτὸν του· ἐκ τῆς βλάβης δὲ ταύτης ἐπέρχεται ἔστω καὶ βραδύτατα ὁ θάνατος.

Ἡ συκοφαντία κατὰ τῆς ὑπολήψεως τοῦ πλησίον, αἱ πιέσεις καὶ στενοχωρίαὶ αὐτοῦ, αἱ σατανικαὶ συμβουλαὶ καὶ παροτρύνσεις, ὅπως ἐκτίθεται εἰς ἐπικινδύνους ἐπιχειρήσεις καὶ ἐπιβλαβῆ μέρη, ὅλα ταῦτα εἶναι ἀληθινὸς φόνος. Ὡσαύτως ὁ μέθυσος, ὁ ζῶν βίον ἄτακτον καὶ διεφθαρμένον, ὁ ἀψηφῶν τοὺς κινδύνους τῆς ὑγείας ἀπὸ ἀπερισκεψίαν ἢ ἐπίδειξιν εἶναι ἐπίσης φονεὺς ἑαυτοῦ.

Ὀλίγαι εἶναι αἱ περιστάσεις, αἱ ὁποῖαι δικαιολογοῦσι τὸν φόνον, χρεωστοῦμεν δὲ νὰ παρακαλοῦμεν τὸν Κύριον νὰ μᾶς προφυλάττῃ, νὰ μὴ περιπέσωμεν εἰς αὐτάς.

Καὶ ὡς πρὸς μὲν τὴν ἀφαίρεσιν τῆς ζωῆς τῶν ἄλλων δὲν θεωρεῖται φόνος, ὁ διαπραττόμενος ὑπὸ τὰς ἐξῆς περιστάσεις :

α'). Ὄταν εὕρισκώμεθα ἐν ἀμύνη, ὅταν δηλ. μὴ δυνάμενοι, ἂν καὶ προσπαθοῦμεν μὲ κάθε τρόπον νὰ σωθῶμεν ἀπὸ τὸν θάνατον, τὸν ὁποῖον προσπαθεῖ νὰ μᾶς ἐπιφέρει τις, εὕρισκώμεθα ἐπὶ τέλους εἰς τὴν λυπηρὰν ἀνάγκην νὰ φονεύσωμεν αὐτὸν διὰ νὰ σωθῶμεν.

β'). Ὄταν εὕρισκώμεθα εἰς δίκαιον ὑπὲρ τῆς πατρίδος μας πόλεμον, ὑπερασπίζοντες αὐτὴν ὡς καὶ τὴν πίστιν καὶ τὴν τιμὴν ἡμῶν κατὰ τῶν ἐχθρῶν τῆς Πατρίδος, καὶ

γ'). Ὄταν ἡ Πολιτεία καταδικάζῃ εἰς θάνατον θηριώδεις, κακούργους, ληστές καὶ φονεῖς, ἀμετανοήτους καὶ ἀδιορθώτους, οὔτε ἡ Πολιτεία, ἡ ὁποία καταδικάζει, οὔτε ὁ δῆμιος ὁ ὁποῖος ἐκτελεῖ τὴν ἀπόφασιν, παραβαλνοῦσι τὴν ἔκτην τοῦ Θεοῦ ἐντολήν. Ὡς πρὸς δὲ τὴν ἰδίαν ἡμῶν ζωὴν, ἂν καὶ αὕτη εἶναι πολυτιμότεον τοῦ Θεοῦ δῶρον, ἔχομεν καθήκον νὰ θυσιάζωμεν αὐτὴν ὡς μηδὲν θεωροῦντες ταύτην, ὅταν, κινδυνεύῃ ἡ Πατρίς ἡμῶν, ἡ Πίστις, ἡ τιμὴ καὶ ἡ ζωὴ τοῦ πλησίον μας.

§ 7. Ποία εἶνε ἡ ἐβδόμη τοῦ Θεοῦ ἐντολή, καὶ τί διδάσκει ;

Ἡ ἐβδόμη ἐντολή τοῦ Θεοῦ εἶναι «οὐ μοιχεύσεις».

Ἐπειδὴ βάσις τοῦ γάμου, ὅπως εἶδομεν εἰς τὸ ἱερὸν Μυστήριον τοῦ γάμου, καὶ τῆς εὐτυχίας τῶν οἰκογενειῶν, εἶναι ἡ ἀμοιβαία

Ἐκδόχος Χριστιανικὴ Κατήχησις Ν. Μεταξῆ

πίστις καὶ ἀφοσίωσις τῶν συζύγων διὰ τοῦτο δὲν πρέπει νὰ ἐπιβουλευώμεθα τὴν τιμὴν καὶ ὑπόληψιν τοῦ πλησίον μας.

§ 8. Ποία εἶναι ἡ ὁγδότη τοῦ Θεοῦ ἐντολή, καὶ τί διδάσκει ;

Ἡ ὁγδότη ἐντολή τοῦ Θεοῦ εἶναι «οὐ κλέψεις» καὶ διδάσκει ἡμᾶς νὰ μὴ ἀφαιρῶμεν τὴν περιουσίαν τοῦ πλησίον, διότι ἡ περιουσία τοῦ πλησίον χρησιμεύει πρὸς διατήρησιν τῆς τιμῆς, τῆς ἐλευθερίας καὶ τῆς ζωῆς αὐτοῦ. Ἀφαιροῦντες τὴν περιουσίαν τοῦ πλησίον, ἀφαιροῦμεν τὰ μέσα τῆς συντηρήσεως τῆς ζωῆς αὐτοῦ, ἐπομένως ἀφαιροῦμεν αὐτὴν τὴν ζωὴν του.

Περιουσία ἢ ἰδιοκτησία εἶναι ὅ,τι ἀποκτᾶ τις καὶ κατέχει νομίμως ἢ διὰ τῆς ἐργασίας του, ἢ διότι ἐκληρονόμησεν αὐτό, ἢ διότι, τὸ ἐδώρησαν εἰς αὐτόν. Ὁ ἄνθρωπος διὰ τὴν ζήσιν ἔχει ἀνάγκην πολλῶν πραγμάτων· χρειάζεται τροφήν, ἐνδυμασίαν, κατοικίαν καὶ πολλὰ ἄλλα.

Πρέπει λοιπὸν νὰ ἐργάζεται πρὸς ἀπόκτησιν ὧν τούτων, διὰ νὰ μὴ εἶναι βάρος τῶν ἄλλων ἀνθρώπων. Ἄλυ' ἡ ἐργασία πρέπει νὰ εἶναι τιμία καὶ δίκαια καὶ νὰ μὴ ζητῇ τὸ κέρδος διὰ παραβάσεως τῶν νόμων τῆς πολιτείας ἢ τῶν ἐντολῶν τῆς ἠθικῆς. Τὸ πνεῦμα τῆς ὁγδότης ταύτης ἐντολῆς εἶναι, ὅτι χρεωστοῦμεν ὄχι μόνον νὰ μὴ κλέπτωμεν τὴν περιουσίαν τοῦ πλησίον, ἀλλ' οὔτε ὧν διόλου νὰ βλάπτωμεν αὐτήν.

Διότι κλέπτης εἶναι ὄχι μόνον ἐκεῖνος, ὁ ὁποῖος μὲ τὴν βίαν ἢ χωρὶς νὰ γνωρίζῃ ὁ πλησίον κλέπτη αὐτόν, ἀλλὰ καὶ ἐκεῖνος, ὁ ὁποῖος μεταχειρίζεται διάφορα ψεῦδη καὶ μυρίας ἀπάτας διὰ νὰ τὸν κλέψῃ, καθὼς π. χ. ὁ μεταχειριζόμενος ψευδῆ μέτρα καὶ σταθμά, ὁ παραχαράττων καὶ διαδίδων νομίσματα παρακεχαραγμένα κλπ. καθὼς καὶ ἐκεῖνος, ὁ ὁποῖος δύναται νὰ πληρώσῃ τὰ χρέη του καὶ δὲν πληρώνει αὐτὰ κλπ.

Οἱ ὀκνηροί, οἱ ἄσωτοι καὶ οἱ πλεονέκται καταντῶσι κλέπτει, τὸνναντίον δὲ οἱ φίλεργοι, οἱ ὀλιγαρχεῖς καὶ ἀφιλοκερδεῖς πάντοτε εἶναι τίμιοι καὶ σέβονται τὴν περιουσίαν τοῦ πλησίον.

Παραβάται τῆς θείας ταύτης ἐντολῆς εἶναι :

α') Οἱ κλέπτει, ὁ ὁποῖος κρυφίως ἢ μὲ δόλον κλέπτουσι τὴν

περιουσίαν τοῦ πλησίον, οἱ ἄρπαγες, οἱ ὅποιοι ἀρπάζουσιν αὐτήν, οἱ λησταί, οἱ ὅποιοι μὲ ἀπειλὰς καὶ κακώσεις ἀφαιροῦσιν αὐτήν.

β') Ὅσοι μεταχειρίζονται εἰς τὸ ἐμπόριον ψευδῆ μέτρα καὶ σταθμὰ (ζύγια) εἴτε πωλοῦντες, εἴτε ἀγοράζοντες καὶ ὅσοι νοθεύοντες τὰ τρόφιμα πωλοῦσιν αὐτὰ ὡς ἀνόθευτα.

γ') Ὅσοι εὐρίσκοντες κατὰ τύχην ξένον πρᾶγμα δὲν φροντίζουσι νὰ μάθωσιν εἰς ποῖον ἀνήκει, διὰ νὰ τὸ ἀποδώσωσιν, ἀλλὰ τὸ κατακρατοῦσι καὶ τὸ σφετερίζονται.

δ') Οἱ ὀκνηροί, οἱ ὅποιοι, ἐνῶ δύνανται νὰ ἐργασθῶσιν καὶ νὰ κερδίσωσιν ἐντίμως τὴν τροφήν των, θέλουσιν νὰ ζῶσιν εἰς βᾶρος τῶν, ἄλλων.

ε') Οἱ ἄσωτοι καὶ σπάταλοι, οἱ μέθυσοι, οἱ κακοήθεις καὶ διεφθαρμένοι, ὅσοι σπαταλῶσιν τὴν περιουσίαν αὐτῶν ἢ εἰς ἀνωφελῆ, καὶ μάταια ἢ εἰς διαφθοράν καὶ ἁμαρτωλοὺς σκοποὺς καὶ τοιοῦτοτρόπως ἀδικοῦντες κλέπτουσι τὴν οἰκογένειαν αὐτῶν καὶ ἔλους τοὺς ἔχοντας ἀνάγκην, τοὺς ὁποίους ἠδύναντο διὰ τῆς περιουσίας των νὰ ἀνακουφίσωσι καὶ βοηθήσωσιν.

στ') Οἱ ἀσυνειδήτοι τοκογλύφοι, οἱ ὅποιοι εὐρίσκοντες τὸν πλησίον εἰς μεγάλην ἀνάγκην καὶ στενοχωρίαν, ἐκμεταλλεύονται τὴν στενοχωρίαν του ταύτην καὶ καταστρέφουσιν αὐτὸν μὲ ὑπερμέτρους τόκους διὰ τὰ χρήματα τὰ ὅποια δανείζουσιν.

ζ') Οἱ ἱερόσυλοι, ἐκεῖνοι δηλ. οἱ ὅποιοι μὲ μεγίστην ἀσέβειαν καὶ ἀθεοφοβίαν ἀφαιροῦσι καὶ κλέπτουσι καὶ αὐτὰ τὰ ἱερά πραγματα τῆς Ἐκκλησίας, τὰ ὅποια εἶναι ἀφιερωμένα εἰς τὴν λατρείαν τοῦ ἀληθινοῦ Θεοῦ, καὶ τέλους.

η') Ὅλοι οἱ ἄσπλαγχοι, οἱ σκληροκάριοι καὶ οἱ ἀνοικτίρμονες πρὸς τοὺς πάσχοντας καὶ ἔχοντας ἀνάγκην.

§ 9. Ποία εἶναι ἡ ἐνάτη τοῦ Θεοῦ ἐντολὴ καὶ τι διδάσκει :

Ἡ ἐνάτη ἐντολὴ τοῦ Θεοῦ εἶναι : «Ὁὐ ψευδομαρτυρήσεις κατὰ τοῦ πλησίον σου μαρτυρίαν ψευδῆ». Ἡ ἐντολὴ αὕτη μᾶς διδάσκει νὰ σεδῶμεθα τὴν ὑπόληψιν καὶ τὸ καλὸν ὄνομα τοῦ πλησίον.

Ἡ ὑπόληψις καὶ τὸ καλὸν ὄνομα εἶναι τὸ πολυτιμότερον κτῆμα τοῦ ἀνθρώπου, συμφῶνως μὲ τὴν ἁγίαν Γραφήν, ἢ ὅποια λέγει

Κτήσον ὄνομα καλὸν ὑπὲρ πλοῦτον πολὺν (Παροιμιῶν ΚΒ' 1).
 Ποίαν ἀξίαν ἔχει ἡ ζωὴ χωρὶς τιμὴν ;

Πῶς δὲ δύναται νὰ ζήσῃ ὁ ἄνθρωπος εἰς τὴν κοινωνίαν χωρὶς ὑπόληψιν καὶ τὸ καλὸν ὄνομα ; Χρεωστούμεν λοιπὸν τίποτε νὰ μὴ λέγωμεν ψευδῶς ἐναντίον τοῦ πλησίον εἴτε εἰς τὰς καθημερινὰς ἡμῶν σχέσεις καὶ συνανατροφάς, εἴτε εἰς τὸ δικαστήριον, τὸ ὅποσον δύναται νὰ βλάβῃ τὴν ὑπόληψιν καὶ τὸ καλὸν ὄνομα τοῦ πλησίον. Ἡ ἐντολὴ αὕτη μᾶς διδάσκει ἐν γένει.

α.) Νὰ μὴ ψευδόμεθα ποτέ, διότι τὸ ψεῦδος προδίδει καρδίαν διεφθαρμένην καὶ δολίαν, εἶναι δὲ ὅλως ἀνάρμοστον εἰς τὸν χριστιανόν, ὁ ὅποιος εἶναι ὁπαδὸς τοῦ Θεοῦ τῆς ἀληθείας, ὁ ὅποιος εἶπε πρὸς τὸν Πιλάτον, «ἐγὼ εἰς τοῦτο γεγέννημαι καὶ εἰς τοῦτο ἐλήλυθα εἰς τὸν κόσμον ἵνα μαρτυρήσω τῇ ἀληθείᾳ. Πᾶς ὁ ὢν ἐκ τῆς ἀληθείας ἀκούει μου τῆς φωνῆς» (Ἰωάν. ΙΘ'. 37). Καὶ εἰς ἄλλο μέρος «καὶ γινώσθε τὴν ἀλήθειαν καὶ ἡ ἀλήθεια ἐλευθερώσει ὑμᾶς» (Ἰωάν. Θ' 32).

β'. Νὰ μὴ κατηγορῶμεν τὸν πλησίον εἴτε φανερὰ εἴτε κρυφίως καὶ νὰ μὴ διασπείρωμεν κατ' αὐτοῦ φήμας, αἱ ὁποῖαι δύναται νὰ βλάβωσι τὴν ὑπόληψιν αὐτοῦ.

Καὶ γ') νὰ μὴ κρίνωμεν ἀσθηρῶς τὸν πλησίον, ἐνθυμούμενοι, ὅτι πολλαχίς εἰς ἐκεῖνο τὸ ὅποσον κατακρίνομεν τὸν πλησίον, περιπίπτομεν καὶ ἡμεῖς, καὶ νὰ μὴ λησμονῶμεν, ὅτι εἴμεθα ἀσθενεῖς καὶ ἀδύνατοι, καὶ πρέπει πάντοτε νὰ εἴμεθα ἐπιεικεῖς πρὸς τοὺς ἄλλους καὶ ἀσθηροὶ πολὺ εἰς τὸν ἑαυτὸν μας.

§ 10. Ποία εἶναι ἡ δεκάτη ἐντολὴ τοῦ Θεοῦ καὶ τί μᾶς διδάσκει ;

Ἡ δεκάτη ἐντολὴ τοῦ Θεοῦ εἶνε : «Οὐκ ἐπιθυμήσεις ὅσα τῷ πλησίον σου ἐστί !» Ἡ ἐντολὴ αὕτη μᾶς διδάσκει νὰ μὴ ἐπιθυμῶμεν καὶ ἀφαιρέσωμεν τὴν περιουσίαν τοῦ πλησίον, δηλ. ὄχι μόνον νὰ μὴ ἀφαιρῶμεν, ἀλλ' οὐδὲ νὰ ἐπιθυμῶμεν. Εἶναι λοιπὸν ἡ ἐντολὴ αὕτη συμπλήρωσις τῆς ὀγδόης. Ἐκεῖνη διδάσκει νὰ μὴ κλέπτωμεν, αὕτη δὲ οὐδὲ νὰ ἐπιθυμῶμεν νὰ κλέπτωμεν. Ἡ ἐντολὴ αὕτη κόπτει καὶ αὐτὴν τὴν ρίζαν τοῦ κακοῦ, διότι ἐκ τῆς ἐπιθυμίας προέρχεται ἡ παράβασις ὅλων τῶν ἐντολῶν τοῦ Θεοῦ.

Χρεωστοῦμεν λοιπὸν ν' ἀγωνιζόμεθα νὰ γίνωμεν μετὰ τὴν χάριν τοῦ Θεοῦ, κύριοι καὶ ἀνώτεροι τῶν ἐπιθυμιῶν ἡμῶν, νὰ κατανικῶμεν αὐτὰς καὶ νὰ γινώμεθα ἐλεύθεροι ἀπὸ τὰ φοβερά δεσμὰ τῆς ἁμαρτίας.

Ὅταν τὴν καρδίαν ἡμῶν παραδώσωμεν εὐλικρινῶς εἰς τὸν Κύριον ὥστε αὕτη νὰ ἐπιθυμῇ ὅ,τι ὁ Κύριος παραγγέλλει, καὶ νὰ λέγῃ μετὰ τοῦ Παύλου «Ζῶ δὲ οὐκέτι ἐγώ, ζῆ δὲ ἐν ἐμοὶ Χριστός». (Γαλάτ. β'.) τότε θέλομεν καταστῆ ἱκανοί, μετὰ τὴν χάριν τοῦ Θεοῦ νὰ τηρῶμεν ὅλας τὰς ἐντολάς τοῦ Κυρίου, οὐχὶ Ἰουδαϊκῶς, δηλαδὴ κατὰ τὸ γράμμα τοῦ Μωσαϊκοῦ Νόμου, ἀλλὰ χριστιανικῶς, τοῦτέστι κατὰ τὸ ζῶποιδόν Πνεῦμα τοῦ Εὐαγγελίου τοῦ Χριστοῦ, ὁ ὁποῖος εἰς τὴν ἐπὶ τοῦ ὄρους θαυμαστὴν ὁμιλίαν Αὐτοῦ (Ματθ. ε'. σ'. καὶ ζ'.) τὴν κακὴν ἐπιθυμίαν θεωρεῖ ὡς ἀρχὴν πάσης κακῆς πράξεως, ἥτοι τῆς παραβάσεως τῶν ἐντολῶν τοῦ Θεοῦ· καὶ οὗτος εἶναι ὁ σκοπὸς τῆς Εὐαγγελικῆς διδασκαλίας, δηλ. νὰ κόψῃ τὴν ῥίζαν παντὸς κακοῦ, κανονίζων τὰς ἐπιθυμίας τοῦ χριστιανοῦ συμφῶνως μετὰ τὸ θέλημα τοῦ Κυρίου.

Μέσον δὲ πρὸς ἐπιτυχίαν τοῦ ἱεροῦ τούτου σκοποῦ εἶνε ἡ ἔνθερμος καὶ εὐλικρινὴς Προσευχή.

Περὶ τῆς Προσευχῆς.

§ 11. Τί εἶναι ἡ Προσευχή, καὶ ποία ἡ Κυριακὴ Προσευχή;

Προσευχὴ εἶναι ἡ πνευματικὴ ἡμῶν ἐκείνη ἐπικοινωνία πρὸς τὸν Θεόν, διὰ τῆς ὁποίας τὸν δοξολογοῦμεν ἢ τὸν εὐχαριστοῦμεν ἢ τὸν παρακαλοῦμεν νὰ μᾶς ἀξιῶσθαι τοῦ ἐλέους Του καὶ τῆς συγχωρήσεώς Του, ἢ νὰ εἰσακούσῃ ἄλλην ἡμῶν αἴτησιν διὰ τὸν ἑαυτὸν μας, τοὺς οἰκείους μας, τὸ ἔθνος μας, τὴν ἐκκλησίαν μας κλπ. συμφῶνον πάντοτε πρὸς τὸ θεῖον θέλημά Του.

Αἱ στιγμαὶ τῆς προσευχῆς εἶναι πολυτιμώταται, διότι ὑψοῦσι τὸ ἀσθενὲς πλάσμα, τὸν ἄνθρωπον εἰς τοιαύτην περιωπὴν, ὥστε νὰ συνομιλῇ μετὰ τὸν Παντοδύναμον Θεόν.

Εἰς τὴν προσευχὴν δοξολογοῦμεν τὸν θεὸν διὰ τὸ μεγαλεῖον καὶ τὰς ἀπείρους Αὐτοῦ τελειότητας, εὐχαριστοῦμεν Αὐτὸν διὰ τὰς

ἀπείρους εὐεργεσίας, τὰς ὁποίας ἐλάβομεν καὶ λαμβάνομεν καθ' ἑκάστην παρ' Αὐτοῦ, ζητοῦμεν τὴν προστασίαν καὶ τὴν βοήθειάν Του δι' ὅλας τὰς ἀνάγκας μας, καὶ τὸν παρακαλοῦμεν νὰ συγχωρήσῃ τὰς ἁμαρτίας ἡμῶν καὶ νὰ μᾶς ἐνδυναμώσῃ εἰς τὸν ἀγῶνα τῆς ἀρετῆς.

Κυριακὴ δὲ προσευχὴ εἶναι ἡ προσευχὴ ἐκείνη, τὴν ὁποίαν ἐδίδαξεν εἰς ἡμᾶς ὁ Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστός, δείξας πῶς πρέπει νὰ προσευχώμεθα, καὶ ἡ ὁποία, περιεχομένη εἰς τὸ κατὰ Ματθαῖον καὶ κατὰ Λουκᾶν Εὐαγγέλιον, εἶναι κατὰ λέξιν ἡ ἐξῆς :

«Πάτερ, ἡμῶν ὁ ἐν τοῖς οὐρανοῖς, ἁγιασθήτω τὸ ὄνομά Σου. Ἐλθέτω ἡ βασιλεία Σου. Γενηθήτω τὸ θέλημά Σου, ὡς ἐν οὐρανῷ καὶ ἐπὶ τῆς γῆς, Τὸν ἄρτον ἡμῶν τὸν ἐπιούσιον δὸς ἡμῖν σήμερον καὶ ἄφες ἡμῖν τὰ ὀφειλήματα ἡμῶν, ὡς καὶ ἡμεῖς ἀφέμεν τοῖς ὀφειλέταις ἡμῶν, καὶ μὴ εἰσενέγκῃς ἡμᾶς εἰς πειρασμόν, ἀλλὰ ῥῦσαι ἡμᾶς ἀπὸ τοῦ πονηροῦ. Ὅτι σοῦ ἐστὶν ἡ βασιλεία καὶ ἡ δύναμις καὶ ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας. Ἀμήν».

§ 12. Ἀπὸ πόσα μέρη σύγκειται ἡ Κυριακὴ προσευχὴ, καὶ ποῖα εἶναι ταῦτα :

Ἡ Κυριακὴ προσευχὴ σύγκειται ἀπὸ μίαν ἐπίκλησιν ἢ ἐν Προοίμιον καὶ τοῦτο εἶνε : «Πάτερ ἡμῶν ὁ ἐν τοῖς οὐρανοῖς» καὶ ἀπὸ ἑπτὰ αἰτήσεις, ἐκ τῶν ὁποίων πρώτη μὲν εἶναι. «Ἁγιασθήτω τὸ ὄνομά Σου» δευτέρα, «Ἐλθέτω ἡ βασιλεία Σου», τρίτη, «Γενηθήτω τὸ θέλημά Σου ὡς ἐν οὐρανῷ καὶ ἐπὶ τῆς γῆς», τετάρτη, «τὸν ἄρτον ἡμῶν τὸν ἐπιούσιον δὸς ἡμῖν σήμερον», πέμπτη, «καὶ ἄφες ἡμῖν τὰ ὀφειλήματα ἡμῶν, ὡς καὶ ἡμεῖς ἀφέμεν τοῖς ὀφειλέταις ἡμῶν», ἕκτη «καὶ μὴ εἰσενέγκῃς ἡμᾶς εἰς πειρασμόν», καὶ ἑβδόμη, «ἀλλὰ ῥῦσαι ἡμᾶς ἀπὸ τοῦ πονηροῦ» καὶ εἰς τὸ τέλος ἔχει τὴν ἐξῆς δοξολογίαν : «ὅτι Σοῦ ἐστὶν ἡ βασιλεία καὶ ἡ δύναμις καὶ ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰῶνων. Ἀμήν.

§ 13. Ἀνάπτυξον τὴν ἐπίκλησιν ἢ τὸ προοίμιον : «Πάτερ, ἡμῶν ὁ ἐν τοῖς Οὐρανοῖς» .

Θεέ μου, ὁ ὁποῖος θρόνον Σου ἔχεις τὸν οὐρανόν, ἂν καὶ ἔχη ὁ καθεὶς μας ἰδιαιτέρον πατέρα, ἀλλὰ Σὺ εἶσαι ὁ οὐράνιος πατήρ

ἔλων τῶν ἀνθρώπων, διότι Σὺ ἔπλασες τοὺς δύο προγόνους μας, καὶ κατὰ τοὺς νόμους, τοὺς ὁποίους Σὺ ἔθεσες, ἐρχόμεθα ὅλοι εἰς τὸν κόσμον καὶ ἐν τῇ θελήματί Σου διατηρεῖται ἡ ζωὴ μας. Πρὸς Σὲ λοιπόν, τὸν κοινὸν οὐράνιον Πατέρα μας, πρὸς Σέ, ὅστις φιλοστοργότερον καὶ ἀπ' αὐτοὺς τοὺς φυσικοὺς γονεῖς μας φροντίζεις δι' ἡμᾶς, πρὸς Σέ, ὅστις θέλεις νὰ γείνωμεν ὅλοι οἱ ἄνθρωποι γνήσια καὶ ἄξια τέκνα Σου καὶ νὰ ἀποτελέσωμεν μίαν ἀδελφότητα καὶ μίαν οἰκογένειαν, πρὸς Σὲ ἀπευθύνομεν τὴν εὐλαδίην καὶ υἱικήν μας ταύτην προσευχήν.

§ 14. Ἀνάπτυξον τὰς ἐπιτὰ αἰτήσεις.

«Ἁγιασθήτω τὸ ὄνομά Σου». Εὐδόκησον διὰ τῶν ἀγαθῶν μου ἔργων νὰ ἀγιάζηται, δηλ. νὰ δοξάζηται τὸ πανάγιον ὄνομά Σου. «Ἐλθέτω ἡ βασιλεία Σου». Εὐδόκησον, Κύριε, ὥστε ὅλοι οἱ ἄνθρωποι νὰ πιστεύσωσιν εἰς τὸ Εὐαγγέλιον τοῦ Μονογενοῦς Σου Υἱοῦ καὶ νὰ γίνωσι τέκνα Σου ἐν Χριστῷ τοιαῦτα, ὥστε νὰ Σοι παραδώσωσι τὴν καρδίαν των καὶ τοιουτοτρόπως ὑπακούοντες εἰς Σέ, αὐτοὶ μὲν νὰ εἶναι ὑπῆκοοί Σου ἀληθινοί, Σὺ δὲ πραγματικὸς καὶ ἀληθὴς βασιλεὺς αὐτῶν, βασιλεύων ἐπὶ τῶν σχέσεων τῶν λόγων καὶ τῶν πράξεων αὐτῶν. «Γεννηθήτω τὸ θέλημά Σου, ὡς ἐν οὐρανῷ καὶ ἐπὶ τῆς γῆς». Ἄφου Σὺ καὶ μόνος εἶσαι ἀληθὴς βασιλεὺς ἔλων τῶν ἀνθρώπων, εὐδόκησον νὰ γίνηται ἀπὸ ὅλους ὅ,τι Σὺ θέλεις, τὸ ἅγιον θέλημά Σου καὶ ἐπὶ τῆς γῆς, ὅπως εἰς τὸν οὐρανὸν πάντοτε τὸ θέλημά Σου ἐκτελοῦσιν οἱ ἅγιοι ἄγγελοί Σου καὶ ὅλα τὰ μακάρια πνεύματα, τὰ ὁποῖα εἶνε πλησίον Σου. «Τὸν ἄρτον ἡμῶν τὸν ἐπιούσιον δὸς ἡμῖν σήμερον». Εὐδόκησον, Κύριε, νὰ δώσης εἰς ἡμᾶς σήμερον τὴν καθημερινὴν τροφήν μας, ἢ ὅποια εἶναι ἀναγκαῖα διὰ τὴν συντήρησίν μας. Δὲν ζητοῦμεν σήμερον τὴν αὐριανὴν τροφήν μας. Διότι ὅπως Σὺ σήμερον ὡς πατὴρ μᾶς χορηγεῖς αὐτήν, Σὺ καὶ αὐριον ὡσαύτως θὰ φροσντίσης δι' ἡμᾶς.

«Καὶ ἄφες ἡμῖν τὰ ὀφειλήματα ἡμῶν, ὡς καὶ ἡμεῖς ἀφίεμεν τοῖς ὀφειλέταις ἡμῶν». Ὡ Κύριε ! εἴμεθα ἀσθενεῖς καὶ ἀδύνατοι, ἁμαρτωλοὶ καὶ πταῖσται, Σὲ παρακαλοῦμεν νὰ συγχωρήσης τὰς ἁμαρτίας καὶ τὰ σφάλματα ἡμῶν, ὅπως βλέπεις, ὅτι καὶ ἡμεῖς συγ-

χωροῦμεν ὅσα ἀδικήματα οἱ ἄλλοι ἄνθρωποι κάμνουσι πρὸς ἡμᾶς. «Καὶ μὴ εἰσενέγκῃς ἡμᾶς εἰς πειρασμόν». Ἐπουράνιε Πάτερ! εἴμεθα σκεύη ὀστράκινα, ἀσθενεῖς καὶ ἀδύνατοι, μὴ ἐπιτρέψῃς νὰ περιπέσωμεν εἰς δοκιμασίαν, μὴ θελήσῃς νὰ δοκιμάσῃς ἡμᾶς, διότι χωρὶς τὴν πατρικὴν Σου προστασίαν καὶ βοήθειαν συντριβόμεθα καὶ καταστρεφόμεθα. «Ἄλλὰ ῥύσαι ὑμᾶς ἀπὸ τοῦ πονηροῦ». Ἄλλ' ἐπειδὴ γνωρίζεις τὴν ἀσθένειαν καὶ ἀδυναμίαν ἡμῶν ὡς κάρδιογνώστης, ἐλευθέρωσον ἡμᾶς ἀπὸ τὴν ἐπιρροὴν τοῦ ἀνθρωποκτόνου Σατανᾶ καὶ τῆς ἁμαρτίας, ἡ ὁποία προξενεῖ πόνον πληγώνουσα καὶ καταστρέφουσα τὴν ψυχὴν.

§ 15. Ἀνάπτυξον τὴν δοξολογίαν.

«Ὅτι Σοῦ ἐστὶν ἡ βασιλεία καὶ ἡ δύναμις καὶ ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἄμήν».

Ταῦτα πάντα ζητοῦμεν ἀπὸ Σέ, Πάτερ ἐπουράνιε, διότι Σὺ καὶ μόνος καὶ ὡς βασιλεύων ἐφ' ὅλου τοῦ Κόσμου, ἐπειδὴ τὸν ἐδημιούργησας καὶ τὸν ἐκτίσας, καὶ ὡς Παντοδύναμος, διότι Σὺ τὰ πάντα δύνασαι, καὶ ὡς μόνος ἀληθῶς δεδοξασμένος πάντοτε εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων, Σὺ καὶ μόνος Σὺ, δύνασαι νὰ μᾶς δώσῃς ὅ,τι Σὺ γνωρίζεις ὅτι εἶναι ὠφέλιμον εἰς ἡμᾶς καὶ εἰς τὸν κόσμον τοῦτον καὶ εἰς τὴν μέλλουσαν ζωὴν.

Τ Ε Λ Ο Σ

